

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ
BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA STROJNÍHO INŽENÝRSTVÍ
ÚSTAV STROJÍRENSKÉ TECHNOLOGIE

FACULTY OF MECHANICAL ENGINEERING
INSTITUTE OF MANUFACTURING TECHNOLOGY

MOŽNOSTI VÝROBY ZÁVITŮ V MALÉ STROJÍRENSKÉ FIRMĚ

PRODUCTION OF SCREW-THREAD IN SMALL ENGINEERING COMPANY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE
BACHELOR THESIS

AUTOR PRÁCE
AUTHOR

JIŘÍ STRAKA

VEDOUcí PRÁCE
SUPERVISOR

ING. MILAN KALIVODA

BRNO 2010

Vysoké učení technické v Brně, Fakulta strojního inženýrství

Ústav strojírenské technologie

Akademický rok: 2009/10

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

student(ka): Straka Jiří

který/která studuje v **bakalářském studijním programu**

obor: **Strojírenská technologie (2303R002)**

Ředitel ústavu Vám v souladu se zákonem č.111/1998 o vysokých školách a se Studijním a zkušebním řádem VUT v Brně určuje následující téma bakalářské práce:

Možnosti výroby závitů v malé strojírenské firmě.

v anglickém jazyce:

Production of screw-thread in small engineering company.

Stručná charakteristika problematiky úkolu:

Celkový průřez metodami výroby závitů. Měření a kontrola závitů. Vybrané vzory z výroby závitů v malé strojírenské firmě. Zhodnocení v podmínkách firmy.

Cíle bakalářské práce:

Přehled metod výroby závitů. Přiblížení konkrétních procesů z prostředí firmy. Posouzení vhodnosti používaných technologií.

Seznam odborné literatury:

1. CIHLÁŘOVÁ, P., HILL, M. and PÍŠKA, M. Fundamentals of CNC Machining. [online]. Dostupné na World Wide Web: <<http://cnc.fme.vutbr.cz>>.
2. KOCMAN, K. a PROKOP, J. Technologie obrábění. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001. 270 s. ISBN 80-214-1996-2.
3. ŠTULPA, M. CNC obráběcí stroje a jejich programování. 1. vyd. Praha: Technická literatura BEN, 2007. 128 s. ISBN 978-80-7300-207-7.
4. AB SANDVIK COROMANT - SANDVIK CZ s.r.o. Příručka obrábění - Kniha pro praktiky. Přel. M. Kudela. 1. vyd. Praha: Scientia s.r.o., 1997. 857 s. Přel. z: Modern Metal Cutting - A Practical Handbook. ISBN 91-972299-4-6.
5. HUMÁR, A. Materiály pro řezné nástroje. 1. vyd. Praha: MM publishing s. r. o., 2008. 240 s. ISBN 978-80-254-2250-2.

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Milan Kalivoda

Termín odevzdání bakalářské práce je stanoven časovým plánem akademického roku 2009/10.

V Brně, dne 20.11.2009

L.S.

prof. Ing. Miroslav Píška, CSc.
Ředitel ústavu

doc. RNDr. Miroslav Doupovec, CSc.
Děkan fakulty

LICENČNÍ SMLOUVA POSKYTOVANÁ K VÝKONU PRÁVA UŽÍT ŠKOLNÍ DÍLO

uzavřená mezi smluvními stranami:

1. Pan/paní

Jméno a příjmení: Jiří Straka

Bytem: Vatín 46, 591 01 Žďár nad Sázavou

Narozen/a (datum a místo): Nové Město na Moravě/5.12.1973

(dále jen „autor“)

a

2. Vysoké učení technické v Brně

Fakulta strojního inženýrství

se sídlem Technická 2896/2, 616 69 Brno

jejímž jménem jedná na základě písemného pověření děkanem fakulty:

prof. Ing. Miroslav PÍŠKA, CSc.

(dále jen „nabyvatel“)

Článek 1

Specifikace školního díla

1. Předmětem této smlouvy je vysokoškolská kvalifikační práce (VŠKP):

- ☐ disertační práce
  - ☐ diplomová práce
  - ☒ bakalářská práce
  - ☐ jiná práce, jejíž druh je specifikován jako .....
- (dále jen VŠKP nebo dílo)

Název VŠKP: Možnosti výroby závitu v malé strojírenské firmě

Vedoucí/ školitel VŠKP: Ing. Milan Kalivoda

Ústav: Ústav strojírenské technologie

Datum obhajoby VŠKP: .....

VŠKP odevzdal autor nabyvateli v *:

☒ tištěné formě	–	počet exemplářů	2
☒ elektronické formě	–	počet exemplářů	2

---

* hodící se zaškrtněte

2. Autor prohlašuje, že vytvořil samostatnou vlastní tvůrčí činností dílo shora popsané a specifikované. Autor dále prohlašuje, že při zpracovávání díla se sám nedostal do rozporu s autorským zákonem a předpisy souvisejícími a že je dílo dílem původním.
3. Dílo je chráněno jako dílo dle autorského zákona v platném znění.
4. Autor potvrzuje, že listinná a elektronická verze díla je identická.

Článek 2

Udělení licenčního oprávnění

1. Autor touto smlouvou poskytuje nabyvateli oprávnění (licenci) k výkonu práva uvedené dílo nevýdělečně užít, archivovat a zpřístupnit ke studijním, výukovým a výzkumným účelům včetně pořizování výpisů, opisů a rozmnoženin.
2. Licence je poskytována celosvětově, pro celou dobu trvání autorských a majetkových práv k dílu.
3. Autor souhlasí se zveřejněním díla v databázi přístupné v mezinárodní síti
  - ☒ ihned po uzavření této smlouvy
  - ☐ 1 rok po uzavření této smlouvy
  - ☐ 3 roky po uzavření této smlouvy
  - ☐ 5 let po uzavření této smlouvy
  - ☐ 10 let po uzavření této smlouvy(z důvodu utajení v něm obsažených informací)
4. Nevýdělečné zveřejňování díla nabyvatelem v souladu s ustanovením § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, nevyžaduje licenci a nabyvatel je k němu povinen a oprávněn ze zákona.

Článek 3

Závěrečná ustanovení

1. Smlouva je sepsána ve třech vyhotoveních s platností originálu, přičemž po jednom vyhotovení obdrží autor a nabyvatel, další vyhotovení je vloženo do VŠKP.
2. Vztahy mezi smluvními stranami vzniklé a neupravené touto smlouvou se řídí autorským zákonem, občanským zákoníkem, vysokoškolským zákonem, zákonem o archivnictví, v platném znění a popř. dalšími právními předpisy.
3. Licenční smlouva byla uzavřena na základě svobodné a pravé vůle smluvních stran, s plným porozuměním jejímu textu i důsledkům, nikoliv v tísní a za nápadně nevýhodných podmínek.
4. Licenční smlouva nabývá platnosti a účinnosti dnem jejího podpisu oběma smluvními stranami.

V Brně dne: 26.3.2010 .....

.....
prof. Ing. Miroslav PÍŠKA, CSc.

.....
Jiří Straka

ABSTRAKT

V této práci vypracované v rámci bakalářského studia oboru Strojírenská technologie je uvedeno základní rozdělení druhů závitů a jejich značení. Jsou uvedeny některé možnosti výroby závitů třískovým obráběním a beztřískovým obráběním s použitím příslušných nástrojů. Dále jsou uvedeny a posouzeny metody výroby využívané na střední technické škole.

Klíčová slova

Závit, profil závitu, vnitřní závit, vnější závit, třískové obrábění, beztřískové obrábění, nástroj.

ABSTRACT

This work, wrought in branch of engineering technology in terms of baccalaureate studies, mentions the basic type partitioning of screw-threads and their screw-threads labelling. There are presented some possibilities of screw-threads manufacturing by chip-forming operation and by chipless-machining operation, both with using of appropriate tools. Further the methods of production used in small machine-works are described. In this case the small machine-works is represented by secondary technical school.

Key words

Screw-thread, Screw-thread profile, internal Screw-thread, external Screw-thread, chip-forming operation, chipless-machining operation, tool.

BIBLIOGRAFICKÁ CITACE

STRAKA, Jiří. *Možnosti výroby závitů v malé strojírenské firmě: Bakalářská práce*. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta strojního inženýrství, 2010. s 53., příloh 22. Vedoucí bakalářské práce Ing. Milan Kalivoda.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Možnosti výroby závitů v malé strojírenské firmě vypracoval samostatně s použitím odborné literatury a pramenů, uvedených na seznamu, který tvoří přílohu této práce.

Datum 24.5.2010

.....
Jiří Straka

Poděkování

Děkuji tímto Ing. Milanu Kalivodovi za cenné připomínky a rady při vypracování bakalářské práce.

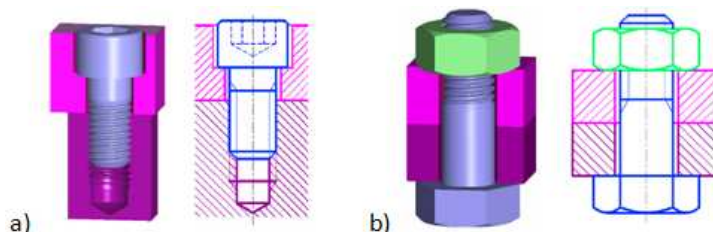
OBSAH

Abstrakt	4
Prohlášení	5
Poděkování	6
Obsah	7
Úvod	9
1 ZÁKLADNÍ ÚDAJE O FIRMĚ	10
1.1 Charakteristika školy	10
1.2 Charakteristika vzdělávacího programu	11
1.3 Vybavení školy	11
2 DĚLENÍ, VÝZNAM A POUŽITÍ ZÁVITŮ	13
2.1 Názvy a definice	13
2.2 Dělení závitů	13
2.3 Ostré profily	15
2.3.1 Metrický závit	16
2.4 Profily pro přenos velkých sil	17
2.4.1 Lichoběžníkový závit rovnoramenný	18
2.5 Zvláštní profily	18
2.6 Vícechodé závity	19
2.7 Pravý a levý závit	20
2.8 Význam dělení	20
3 ZNAČENÍ A ZOBRAZOVÁNÍ ZÁVITŮ V TECHNICKÉ DOKUMENTACI	21
3.1 Zobrazování závitů	21
3.2 Kótování závitu	22
3.2.1 Tolerování závitů	23
3.2.2 Uložení s vůlí	24
3.2.3 Tolerování přechodného uložení	24
3.2.4 Tolerování pro uložení s přesahem	25
3.3 Význam značení a kreslení v technické dokumentaci	25
4 METODY VÝROBY ZÁVITŮ S POUŽITÍ JEDNOTLIVÝCH NÁSTROJŮ	26
4.1 Výroba závitů třískovým obráběním	26
4.1.1 Frézování závitů	26
4.1.2 Broušení závitů	28
4.2 Řezání závitů	29
4.2.1 Ruční řezání závitů	32
4.2.2 Strojní řezání	33
4.3 Soustružení závitů	36
4.4 Obrábění závitů na CNC obráběcích strojích	39
4.5 Výroba závitů beztřískovým obráběním	40
4.5.1 Válcování závitů	40
4.5.2 Elektroerozivní obrábění závitů	42
5 KONTROLA A MĚŘENÍ ZÁVITŮ	44
6 ZHODNOCENÍ POUŽÍVANÝCH TECHNOLOGIÍ NA SŠT	47
6.1 Používané technologie na SŠT	47
6.2 Vzorky a způsoby výroby	47
ZÁVĚR	50

Seznam použitých zdrojů	51
Seznam použitých zkratk a symbolů.....	53
Seznam příloh	54

ÚVOD

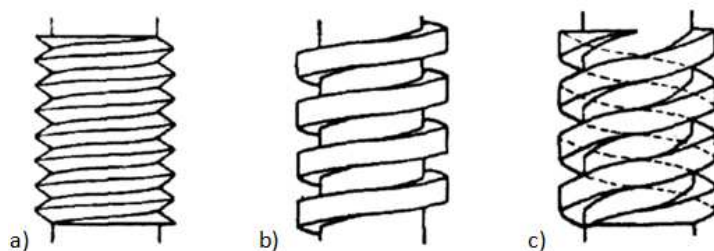
Závít je technický prvek, který je ve velkém rozsahu použitý u strojních součástí na jejich spojování, kde je nejčastěji využíván jako šroubový spoj. Jeho použití je velmi rozsáhlé, neboť spojovací součásti jsou matice, šrouby atd.. Velká většina těchto prvků je normalizována a tím je zajištěna jejich univerzálnost použití. Díky tomu, že strojní součásti se závity patří mezi rozebíratelné spoje, je docíleno snadné vyměnitelnosti součástí při poškození, opotřebení či jiném důvodu výměny.

Obr. 1. Rozebíratelné spoje

a) spojení desky (slepá závitová díra), b) spojení dvou desek pomocí šroubu a matice (25)

Závity jsou tvořeny mnoha různými profily, které jsou spirálovitě navinuty na těleso válcového tvaru. Různé tvary profilů závitů umožňují jejich všestranné použití (spojování součástí, pohybové šrouby atd.).

Obr. 2. Profily závitů (1)

a) ostrý závit používaný pro spojování součástí, b) profil pohybových šroubů jednochodý c) profil pohybových šroubů dvouchodý

Ve strojírenské výrobě se převážná část závitů vyrábí třískovým obráběním. Tento způsob je vhodný pro kusovou a malosériovou výrobu. Technologie výroby závitu třískovým obráběním nám nabízí celou řadu výhod jak ekonomických, tak i možností výroby od ručního až po strojní obrábění na klasických konvenčních strojích a moderních CNC obráběcích centrech. Při zavádění nových technologií výroby a to zejména v sériové výrobě se stále více využívá beztřísková výroba tak zvané tváření závitů.

Cílem práce je seznámení s použitím různých typů závitů, jejich značení a kreslení v technické dokumentaci a způsoby měření s ohledem na možnosti firmy. Budou uvedeny jednotlivé technologické postupy výroby s omezením na možnosti dané firmy a strojnímu vybavení.

Ekonomické zhodnocení a posouzení jednotlivých technologií výroby, bude uvažováno s ohledem na to, že se nejedná o firmu zabývající se produktivní výrobou, ale pouze o školské zařízení, kde se žáci seznamují s jednotlivými výrobními technologiemi a možnostmi výroby závitů.

1 ZÁKLADNÍ ÚDAJE O FIRMĚ

Zadané téma „Možnosti výroby závitů v malé strojírenské firmě“ je řešeno v dílenském prostředí Střední školy technické Žďár nad Sázavou, která má vybavení pro výuku žáků ve strojírenských oborech a zajišťuje výchovu žáků pro nástup do strojírenského průmyslu. (viz kap. 1.3).

Obr. 1.1 Střední škola technická Žďár nad Sázavou

1.1 Charakteristika školy

Tradice školy a její postavení v regionu:

Střední škola technická Žďár nad Sázavou je držitelem certifikátu jakosti podle ČSN EN ISO 9001:2001 a je školou s bohatou tradicí. Během své existence připravila v různých formách studia více jak 9 000 kvalifikovaných odborníků ve 30 různých oborech studia pro celou řadu podniků a firem nejen v regionu.

Střední škola technická zahájila výuku dne 1. září 1952 jako Středisko pracujícího dorostu pro nově budovaný podnik Žďárské strojírný a slévárny ve Žďáře nad Sázavou, který zahájil svoji činnost 27. srpna 1951. V prvních letech byly vyučovány obory, slévač, zámečník, nástrojař, frézař a soustružník. Největší zájem byl o vyučení v oboru slévač.

Od 1. září 1953 byla výuka organizována prostřednictvím Státních pracovních záloh. Po ukončení činnosti Státních pracovních záloh v roce 1957 byla naše škola pod názvem Odborné učiliště přičleněna ke státnímu podniku ŽDAS ve Žďáře nad Sázavou. V roce 1974 byla předána do provozu nová budova školy a v roce 1975 budova dílen a sociálního přístavku. V tomto roce byl zaveden do výuky první čtyřletý studijní obor ukončený maturitou – univerzální obráběč kovů, který je předchůdcem dnešního studijního oboru mechanik seřizovač.

Po zavedení nové koncepce učebních a studijních oborů se od 1. září 1980 mění název školy na Střední odborné učiliště strojírenské. V roce 1988 bylo do výuky zavedeno nástavbové studium pro absolventy učebních oborů, které v současné době zahrnuje dvouleté denní studium v oboru podnikání a tříleté dálkové studium v oborech elektrotechnika a provozní technika.

Pro řešení problematiky vzdělávání žáků, kteří ukončili základní školu v nižším než devátém ročníku, je zaveden dvouletý učební obor strojírenská

výroba. Z toho důvodu se k 1. září 1999 mění název školy na Střední odborné učiliště strojírenské a Učiliště.

Od 1. července 2006 nese škola název Střední škola technická Žďár nad Sázavou.

Součástí školy je domov mládeže zajišťující žákům středních škol ubytování a stravování. Jedním z úkolů je dbát o hodnotné využívání volného času ubytovaných žáků.

1.2 Charakteristika vzdělávacího programu

Střední škola technická ve Žďáře nad Sázavou se koncepčně zaměřuje na výuku strojírenských, metalurgických a elektrotechnických oborů. Nabízí vzdělání v tříletých učebních oborech a ve čtyřletých studijních oborech.

Vzdělávací koncepce školy umožňuje vzájemnou prostupnost mezi studijními a učebními obory, umožňuje všem žákům, kteří splní dané podmínky, získat střední vzdělání s maturitní zkouškou. Nastane-li případ, že některý z žáků ve studijním oboru nestačí tempu výuky, má možnost bez potíží přestoupit do méně náročného učebního oboru obdobného zaměření. Žáci, kteří dosahují při studiu v učebním oboru velmi dobré výsledky, mohou naopak přestoupit do studijního oboru.

Schéma organizace výuky je uvedeno v příloze č. 1.

Zájem žáků o studium na SŠT příloha č. 2.

1.3 Vybavení školy

Střední škola technická Žďár nad Sázavou zajišťuje teoretickou a praktickou výuku ve vlastních objektech.

V současné době má úsek teoretické výuky k dispozici celkem 22 učeben s celkovou kapacitou 630 žáků. Z celkového počtu učeben je 10 učeben velkých s kapacitou přes 30 žáků, 7 učeben středních s kapacitou přes 20 žáků a 5 malých s kapacitou do 20 žáků. V souvislosti se zaměřením výuky má škola celkem 7 specializovaných učeben – 3 PC učebny, učebny AJ a NJ, učebnu společenskovedních předmětů, učebnu pro výuku technické dokumentace a laboratoř elektro, která je společná i pro odborný výcvik. Teoretické vyučování využívá ve velké míře CNC učebnu umístěnou v prostoru dílen.

Praktické vyučování je z rozhodující části zajištěno ve vlastních dílnách, částečně na smluvně zajištěných pracovištích u dalších fyzických a právnických osob. Celkem je ve školních dílnách k dispozici 35 pracovišť, z tohoto počtu jsou 4 počítačové učebny určené k výuce programování a 2 odborné laboratoře. Na učebnách programování je k dispozici software pro programování CNC obráběcích strojů v řídicích systémech MTS (3 učebny), Sinumerik, Fanuc a Heidenhain (2 učebny) a programování PLC automatů Siemens a Moeller (1 učebna). Ve všech učebnách je možné využívat software pro konstruování AutoCAD, Autodesk Inventor, popř.

PCschematic. Výuka na ostatních pracovištích je prováděna na klasických obráběcích (soustruhy, vrtačky, frézky, aj.).

Obr. 1.2 Jednotlivá pracoviště školy

Personální zabezpečení střední školy technické má stabilizovaný, kvalifikovaný pedagogický sbor složený z učitelů všeobecně vzdělávacích a odborných předmětů, učitelů odborného výcviku a vychovatelů. Organizační struktura je zakotvena v organizačním řádu, jednotlivé organizační celky řídí zástupce ředitele pro teoretické vyučování, zástupce ředitele pro praktické vyučování, vedoucí domova mládeže a vedoucí ekonomického oddělení.

Vzdělávací koncepce školy a profil absolventa jsou blíže uvedeny v příloze č. 3.

2 DĚLENÍ, VÝZNAM A POUŽITÍ ZÁVITŮ

Důležitost výroby závitů ve strojírenství sahá hluboko do historie a je její nedílnou součástí. Význam jednotlivých druhů závitů je řazen do několika důležitých skupin dle jejich použití.

2.1 Názvy a definice

Důležité definice a jednotlivé odborné názvy týkající se výroby závitů uvedené dle ČSN 01 4001².

šroubovice	dráha vytvořená na skutečné nebo myšlené kuželové nebo válcové ploše bodem pohybujícím se tak, že poměr mezi osovým posuvem a a odpovídajícím úhlovým natočením ϵ je konstantní ²
šroubová plocha	plocha vytvořená křivkou (profilem závitu) ležící v osově rovině a pohybující se tak, že všechny její body opisují šroubovice o stejném poměru a a ϵ ²
závitový vrchol	materiál mezi částmi šroubové plochy jednoho závitu ²
závit	povrch plochy vytvořené rovinnou čarou navinutou ve šroubovici na povrch válce nebo kužele ²
vnější závit	závit vytvořený na vnější válcové nebo kuželové ploše ²
vnitřní závit	závit vytvořený na vnitřní válcové nebo kuželové ploše ²
jednoduchý závit	závit vytvořený jedním profilem ²
několikachodý závit	závit vytvořený dvěma nebo několika profily ²
pravý závit	závit, jehož profil při pohledu podél osy při otáčení ve směru pohybu hodinových ručiček se vzdaluje od pozorovatele ²
levý závit	LH – závit, jehož profil při pohledu podél osy při otáčení proti směru pohybu hodinových ručiček se vzdaluje od pozorovatele ²
osa závitu	osa válce nebo kužele, na němž je závit vytvořen
profil závitu	obrys vrcholu závitu a závitové drážky v rovině osového řezu závitu ²

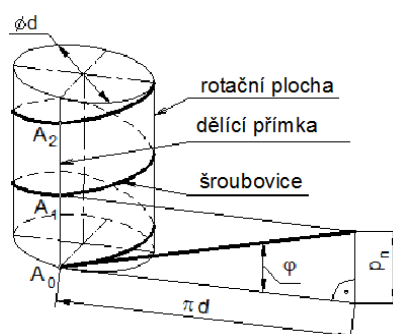
2.2 Dělení závitů

Jak bylo již zmíněno v úvodu, závit je tvořen profilem, který je navinut na válcovou nebo kuželovou část.

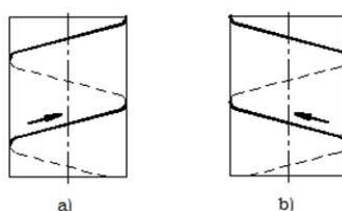
Šroubovice je dráha tvořená bodem, který při rotačním pohybu má stejný poměr mezi posunutím a příslušným úhlovým natočením (obr. 2.1). Každý bod profilu závitu tvoří vlastní šroubovici, tyto body mají stejnou osu a také

stoupání šroubovice P_h . Rozvinutím válcové plochy se šroubovice změní v přímku svírající s rovinou kolmou na osu **úhel stoupání φ^3** (obr. 2.1).

Obr. 2.1 Název obrázku nebo grafu (3)

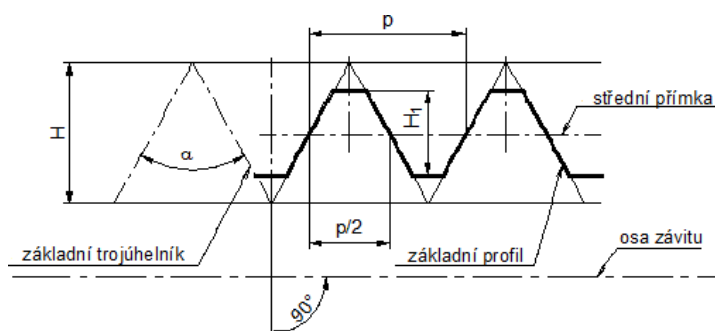
Obr. 2.2 a) Šroubovice pravá

b) Šroubovice levá (3)

Dle tvaru tohoto profilu jsou závity děleny a tím je dáno také jejich použití a uplatnění v různých oblastech.

Profil závitu se rozumí myšlená dvakrát lomená čára a ta je omezena dvěma stejnohlými body ležícími na rovnoběžce s osou závitu.

Z tohoto poznatku můžeme usoudit, že dělení závitů podle profilu (tvaru šroubovice) je prvním základním dělením závitů.

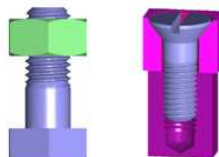
Obr. 2.3 Základní trojúhelník a základní profil (3)

Nejčastějším tvarem je tzv. **ostrý profil**. Tyto závity mají trojúhelníkový profil. Těchto ostrých závitů se nejčastěji využívá u spojovacích a upevňovacích šroubů a matic. Z pravidla se využívá několika druhů těchto ostrých závitů, které se od sebe odlišují velikostí vrcholového úhlu a tvarem vrcholu a paty závitu. Je nutné, aby profil závitu pro šroub a matici byl vždy stejný. Z tohoto důvodu je velká většina těchto závitů normalizována, aby byla zaručena jejich vyměnitelnost. Pro snadnost chodu mezi vrcholy závitu šroubu a matice je nutné ponechat vůli, a proto jsou tyto vrcholy sraženy, což je znázorněno na následujícím obrázku.

- Whitworthův závit (příloha č. 6.),
- trubkový závit (příloha č. 7.),
- palcové závity pro všeobecné použití (příloha č. 8.).

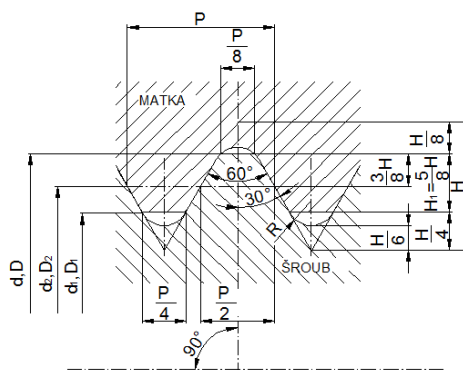
U nás je nejčastěji využívaný profil metrický (viz. kapitola 2.3.1). Ostatní druhy ostrých profilů závitu pro speciální použití jsou uvedeny v příloze č. 9.

Obr. 2.6 Možnosti spojení součástí pomocí ostrých profilů (25)

2.3.1 Metrický závit

Nejčastěji používaný závit. Jeho profilem je rovnostranný trojúhelník s vrcholovým úhlem 60° .

Obr. 2.7 Profil metrického závitu (3)

Všechny rozměry tohoto závitu jsou udávány v milimetrech. Označení závitu je velké písmeno „M“. Například metrický závit s průměrem $D = 36$ mm se značí M 36.

Z historického hlediska se prosadil jako první metrický závit Loewenherzův závit (1890) pro průměry 1 – 10 mm a vrcholovým úhlem $53^\circ 8'$. V pozdějších letech v roce 1898 se zavádí pro větší průměry závitů mezinárodní soustava SI (Système internationale) s vrcholovým úhlem 60° pro průměry 6 – 80 mm¹. V dalších letech se postupně ze soustavy SI vyvinula německá metrická soustava závitů, která navázala v malých průměrech na Loewenherzův závit, aby matice metrické soustavy šly beze změny na Loewenherzovy šrouby. Pro opačnou kompatibilitu bylo třeba Loewenherzovy matice proříznout metrickým závitníkem a tím z nich udělat metrické matice¹.

Německá metrická soustava závitů byla kompletně převzata ČSN.

Rozeznáváme metrické závity základní řady, metrické závity s jemným stoupáním. Velikost profilu závitu, tedy i jeho stoupání „P“ závisí na průměru šroubu. Velmi často se však stává, že je třeba použít pro stejný průměr šroubu i menší závit. Ty jsou uvedeny v normě ČSN 01 4013 - závity se stoupáním 0,2 – 6 mm. V ČSN 01 4013 jsou uvedeny jednotlivé průměry závitu. Z toho plyne, že pro jednotlivé průměry závitu je přiřazeno dané stoupání. Například

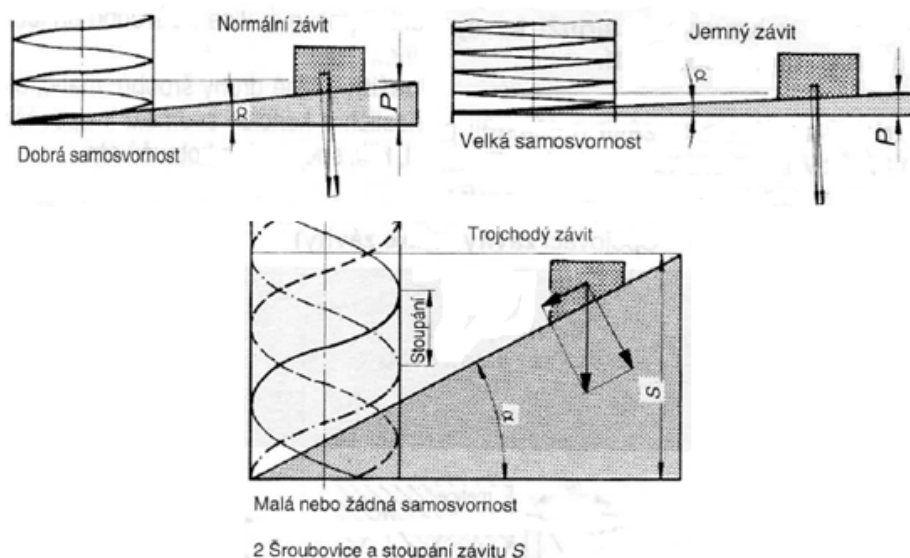
je nevhodné volit na průměr závitu 1 mm stoupání (rozteč) 6 mm, to samé platí i v opačném případě, kdy průměr je 100 mm a stoupání 0,2 mm.

Značení metrických závitů s jemnou roztečí je stejné, akorát se připsuje ještě velikost stoupání např. M 36x1,5.

Použití závitů s jemným stoupáním je hlavně v leteckém i automobilovém průmyslu a také v jemné mechanice, optice a součásti z plastů.

Velmi často se těchto jemných závitů také využívá z důvodu menšího profilu na tenkostěnné trubky, osazené hřídele, duté hřídele aj.

Výhodou jemných závitů je, že umožňují používat větší síly při spojení součástí a také jsou tyto závity lépe samosvorné.

Obr. 2.8 Samosvornost závitu v závislosti na jeho stoupání (3)

Rozměry některých metrických závitů a jejich stoupání pro všeobecné použití dle ČSN ISO 724 jsou uvedeny v příloze č. 4.

Příklady některých metrických závitů pro jemnou mechaniku a optiku dle ČSN 01 4021 jsou uvedeny v příloze č. 5.

2.4 Profily pro přenos velkých sil

Tyto závity patří mezi tzv. zvláštní druhy závitů. Velkou výhodou těchto závitů je využití na pohybové šrouby a matice. Profily těchto závitů mají dostatečně velké opěrné plochy a také zajišťují velkou pevnost a při vzájemném pohybu matice a šroubu dochází k poměrně malému opotřebení i přesto, že přenášejí poměrně velké síly. Z těchto důvodů nejsou vhodné na pohybové šrouby závity s ostrým profilem, neboť by nebyly schopny přenášet tak velké síly.

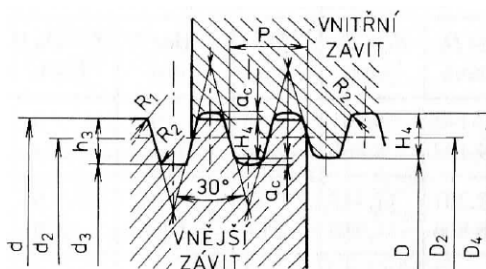
Do skupiny pohybových závitů patří:

- plochý závit (příloha č. 10),
- lichoběžníkový rovnoramenný závit,
- lichoběžníkový nerovnoramenný závit (příloha č. 11),

- oblý závit (příloha č. 12).

2.4.1 Lichoběžníkový závit rovnoramenný

Základním profilem tohoto závitu je rovnoramenný lichoběžník a jeho vrcholový úhel je $\alpha=30^\circ$. Velmi často je také nazýván závitem trapézovým. Tento závit je normalizován dle ČSN 01 4050, označení je písmenem „Tr“ s příslušným průměrem, velikostí stoupání „Pr“ (počet chodů) a roztečí „P“⁴.

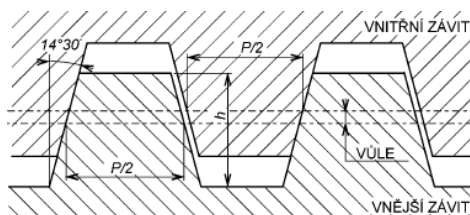
Obr. 2.22 Lichoběžníkový profil (7)

Lichoběžníkový rovnoramenný závit je nejvíce používaný na pohybových šroubech např. u soustruhu na vodícím šroubu, u pohybových šroubů příčných a podélných saní, svěráků apod.

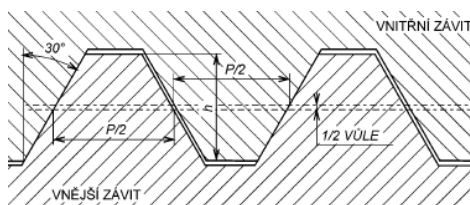

Obr. 2.23 Pohybový šroub (16)

Lichoběžníkové závity existují i s úhlem profilu 29° podle amerických norem viz obrázek profilu č. a americké závity s lichoběžníkovým profilem o úhlu profilu 60° (60 deg stub thread) viz příslušný obrázek⁴.

Obr. 2.24 Profil s úhlem 29° (4)

Obr. 2.25 Profil s úhlem 60° (4)

2.5 Zvláštní profily

Značení těchto závītů je uvedeno v normách jednotlivých druhů závītů. Tyto profily závītů jsou vyráběny pro speciální použití např. v elektrotechnice.

Některé druhy zvláštních profilů:

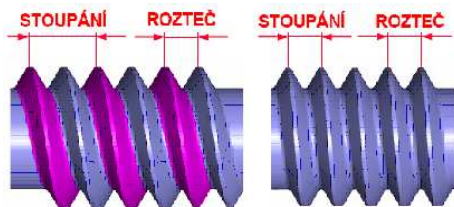
- pancéřový závit (příloha č. 13),
- Edisonův závit (příloha č. 14),
- závit pro šrouby do plechu (příloha č. 15),
- závit pro izolátory (příloha č. 16),
- kortikální závit (lékařství).

2.6 Vícechodé závity

Několikachodý závit je takový, který má několik závitových drážek a výstupků jdoucích po šroubovici vedle sebe.

Tak například dvouchodý závit má dvě šroubovitě drážky a dva výstupky, tříchodý tři. Šrouby s vícechodými závity mohou být daleko více namáhány než jednochodé, při stejném namáhání se méně opotřebovávají.

Stoupání jednochodého závitu se značí „**Ph**“ a je rovno rozteči „**P**“.

Obr. 2.36 Stoupání a rozteč u dvouchodého a jednochodého závitu (25)

Stoupání pro vícechodý závit (2):

$$P_h = n \cdot P \quad (2.2)$$

n   počet chodů
P   rozteč

Samosvornost vícechodých závitů je malá, téměř žádná. Vícechodé závity umožňují větší axiální posuv matice, a proto se využívají jako pohybové šrouby.

Značení vícechodých např. trapézových závitů je:

Tr d x S(P) např. Tr 50 x 16(P8) – dvouchodý závit.

d   velký průměr závitu šroubu [mm]
S   stoupání [mm]
P   rozteč [mm]

Možnosti použití vícechodých závitů obr. 2.37.

Obr. 2.37 Pohybový závit objektivu fotoaparátu (25)

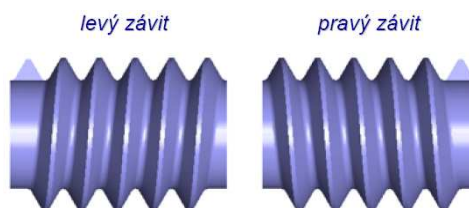
2.7 Pravý a levý závit

Dělení závitů podle směru stoupání (smyslu otáčení) je na pravé a levé.

Použití pravých závitů je častější, spojení se dosáhne otáčením matice ve směru pohybu hodinových ručiček a levý závit naopak.

Levý závit je využíván tam, kde je nutné zabránění uvolnění matice při otáčivém pohybu součásti např. u hřídelí kotoučových pil.

Značení levého metrického závitu je M 30x2 LH (poz. Left Hand – z angl. „levá ruka“).

Obr. 2.38 Pravý a levý závit (25)

2.8 Význam dělení

Dělení závitů dle jejich profilu zabírá v technické praxi širokou oblast, ať už se jedná o normované závity nebo jen o závity vyrobené pro speciální použití.

Jak bylo již zmíněno výhodou normovaných závitů je jejich snadná vyměnitelnost.

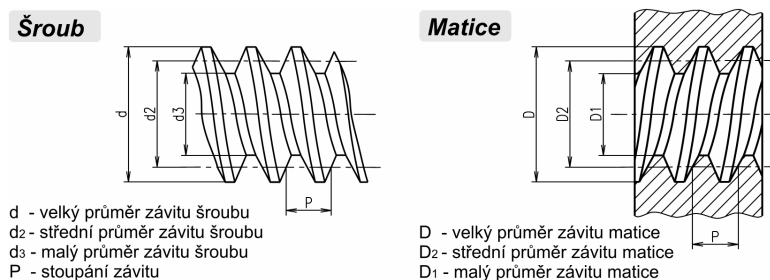
Nejčastěji jsou používány závity s ostrým profilem a to metrické.

Ostatní závity jsou využívány pro konkrétní použití a využití dané součásti.

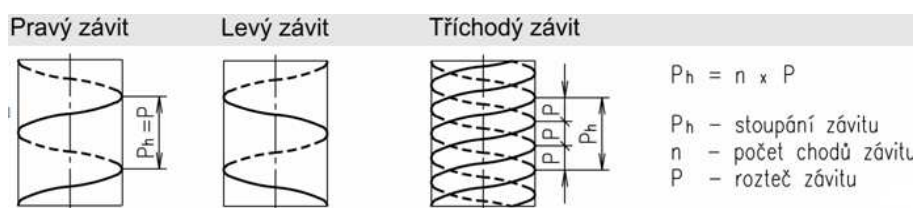
3 ZNAČENÍ A ZOBRAZOVÁNÍ ZÁVITŮ V TECHNICKÉ DOKUMENTACI

Zobrazování závitů a jejich správné značení na výkresech je ve strojírenství důležité a je nutné, aby toto značení a kreslení bylo jednoznačné v co nejširším měřítku, neboť pro rozsáhlou oblast výroby závitů je to důležité.

Jednotné značení a kreslení je nutné také z důvodu, že výroba probíhá ve více závodech i zahraničních (automobily). Proto značení a kreslení musí být jednoznačné a srozumitelné.

Obr. 3.1 Základní parametry šroubu a matice (8)

Obr. 3.2 Rozteč a počet chodů (8)

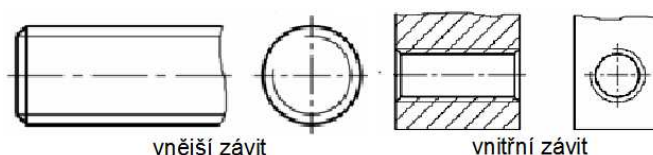
3.1 Zobrazování závitů

Normované závity se zobrazí nakreslením průmětů válců odpovídajících velkému a malému průměru závitu.

Vnější závit: velký průměr d se zobrazí souvislou plnou čarou a malý tenkou.

Vnitřní závit: velký průměr D zobrazuje souvislou tenkou čarou a malý D_1 tlustou.

V pohledu ve směru osy se velký průměr závitu vyznačí tenkou kružnicí více jak $\frac{3}{4}$ obvodu⁸.

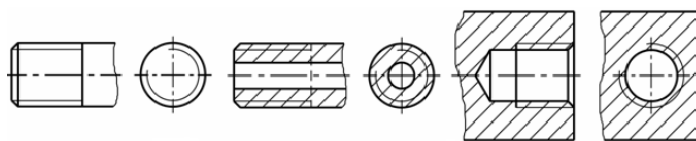

Obr. 3.3 Zobrazení vnitřního a vnějšího závitu (8)

Vyznačování funkčních dílek závitu je plnou tlustou čarou, kryté závity čárkovanou.

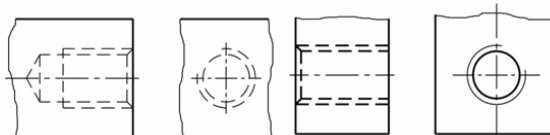
Výběhy závitu se nekreslí, není-li to nutné z důvodu znázornění nebo kótování jeho funkce (např. závrtné šrouby).

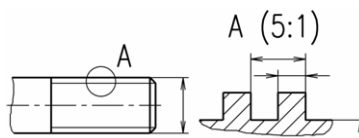
Obr. 3.4 Délky a výběhy závitů (8)

Neviditelné závity se vyznačují čárkovaně.

Obr. 3.5 Neviditelné závity (8)

Závity, které nejsou normalizované, je třeba zobrazit detail profilu a zakótovat. Na následujícím obrázku je zobrazen profil čtvercového závitu⁸.

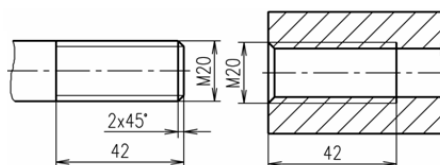
Obr. 3.6 Nenormalizovaný čtvercový závit (8)

3.2 Kótování závitu

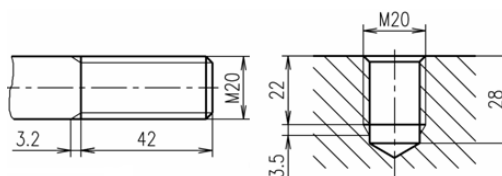
Vnější i vnitřní závity se kótují velkými průměry závitu s udáním značky druhu a funkční délka bez výběhu.

Výběhy závitu dělíme dle ČSN na obvyklý a krátký, u vnitřního závitu na obvyklý, krátký a dlouhý⁸.

Obvyklý výběh se nekótuje ani nekreslí, ostatní ano.

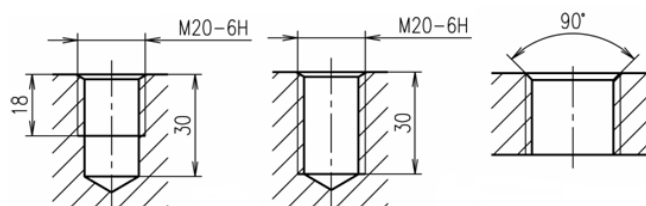
Obr. 3.7 Vnitřní a vnější závit (8)

Obr. 3.8 Kótování výběhu závitu (8)

U vnitřních závitů se nekótuje průměr předvrtané díry ani zahloubení, je-li provedeno s vrcholovým úhlem 120°. Je-li třeba zahloubení kótovat, kótuje se jen vrcholový úhel a u neprůchozích děr jejich hloubka.

Závit v neprůchozí díře s minimální možnou délkou výběhu (do dna) je jeho délka shodná s hloubkou otvoru.

Obr. 3.9 Kótování vnitřních závitů a vrcholového úhlu (8)

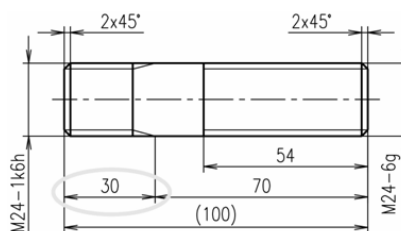
Kótování závitů s různým stoupáním např. M 30x1. U vícechodých závitů se v závorce značí rozteč závitů např. M 30x3 (P1), Tr 20x8 (P4)⁸.

Levé závitky se značí LH např. M 30 LH.

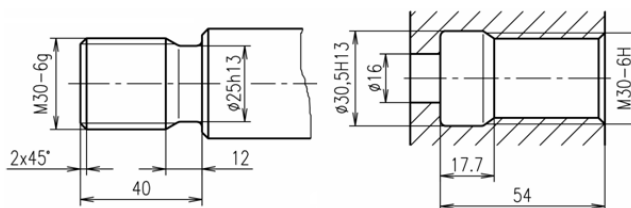
Obr.3.10 Závitky s rozdílným stoupáním (8)

Kótování závrtných šroubů tvoří výjimku v kótování funkční délky závitů.

Obr. 3.11 Kótování závrtného šroubu (8)

U závitů, které jsou ukončeny drážkou, jejichž rozměry jsou určeny dle ČSN 02 1036 a ČSN 02 1037 se šířka drážky počítá k funkční délce závitů⁸.

Obr. 3.12 Ukončení závitů (8)

3.2.1 Tolerování závitů

Tolerováním závitů se dosáhne požadované funkce závitového spojení.

Metrické závitky tolerujeme pro:

- uložení s vůlí,
- uložení přechodná,
- uložení s přesahem⁸.

Matice		Šroub			Druh uložení	Použití
G	H	e	g	h		
	4H 5H			4h	jemné	Pro přesné závity
6G	5H 6H 6H	6e	6g	6h	střední	Všeobecné použití
	7H		8g		hrubé	Pro méně přesnou výrobu

Obr. 3.13 Toleranční pole a stupně přesnosti (8)

3.2.2 Uložení s vůlí

Tolerování závitů pro uložení s vůlí s uvedením tolerančního pole:

závit šroubu M 24 – 7g 6g,

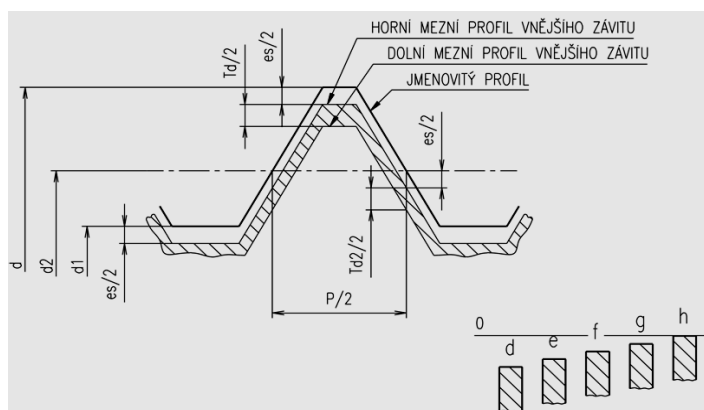
- 6g toleranční pole velkého průměru šroubu (d),
- 7g toleranční pole středního průměru závitu matice (D_2),

závit matice M 24 – 5H 6H,

- toleranční pole malého průměru závitu matice (D_1),
- toleranční pole středního průměru závitu matice (D_2)⁸.

Jestliže se tolerance velkého průměru závitu šroubu nebo malého průměru matice s označením tolerance středního průměru závitu neopakuje se označení:

- závit šroubu M 24 – 6g,
- závit matice M 24 – 6H⁸.

Obr. 3.14 Uložení s vůlí (8)

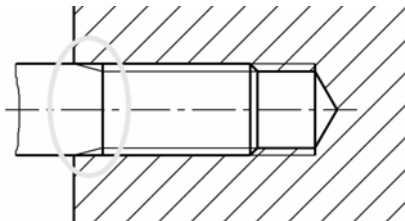
3.2.3 Tolerování přechodného uložení

Toleranční pole vnějšího a vnitřního závitu jsou stanoveny v příslušných normách (strojnické tabulky) a v závislosti na materiálu součásti s vnitřním závitem např. 3H 6H/2m, 2H 6H/1k 6h, 4H 6H/4j atd.⁸

Přechodné uložení se využívá u zašroubovaných konců závrtných šroubů. Výběh závitů závrtného šroubu je nejčastěji používaný způsob dotažení spoje, používá se u průchozích i neprůchozích děr.

3.2.4 Tolerování pro uložení s přesahem

Toleranční pole vnějšího a vnitřního závitu pro uložení s přesahem v závislosti na materiálu součásti s vnitřním závitem jsou stanovena v příslušných normách (strojnických tabulkách) např. 2H 5D/2r atd.⁸

Obr. 3.15 Dotažení spoje s výběhem závitu (8)

3.3 Význam značení a kreslení v technické dokumentaci

Z hlediska množství vyráběných profilů závitů je jejich přesné značení a kreslení je nezbytné.

Normalizované šrouby a matice se nakupují, proto není potřeba kreslit samostatné výrobní výkresy. Kreslí se pouze na výkresech sestavy a značí se číslem pozice a v kusovníku se uvede pod příslušnou normou s uvedením průměru a délky.

4 METODY VÝROBY ZÁVITŮ S POUŽITÍ JEDNOTLIVÝCH NÁSTROJŮ

Seznámení se základními metodami výroby závitů třískovou technologií „obráběním“, beztřískovou technologií „válcováním“ a použití zvláštní metody výroby „elektroerozivní obrábění“.

4.1 Výroba závitů třískovým obráběním

Nejčastěji používané metody výroby závitů:

- řezání závitů – ruční, strojní,
- soustružení,
- frézování,
- broušení,
- lapování.

V následující kapitole budou zmíněny metody, které nejsou používány na SŠT, neboť nemá pro tyto technologie odpovídající výrobní zařízení. S těmito metodami výroby jsou žáci seznamováni ve spolupracujících firmách.

4.1.1 Frézování závitů

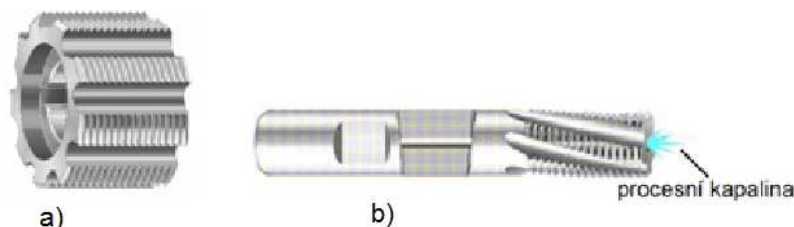
Tato metoda obrábění je využívána na výrobu vnitřních a vnějších závitů. Při tomto způsobu obrábění hlavní řezný pohyb koná nástroj a vedlejší obrobek a to ve směru vodorovném k ose nástroje. Dnes jsou u většiny frézovacích nástrojů posuvové pohyby plynule měnitelné a práci lze provádět ve všech směrech (obráběcí centra, víceosé CNC frézky)¹². Materiál je z obrobku odebírán pomocí rotujícího nástroje.

Nástroje pro frézování jsou válcové (hřebenové), kotoučové, stopkové s VBD a okružovací.

Hřebenové nástrčné frézy jsou používány k frézování krátkých závitů v sériové výrobě. Podle způsobu upnutí jsou:

- stopkové (monolitní z nepovlakovaných, povlakovaných SK),
- nástrčné (obvykle z rychlořezných ocelí).

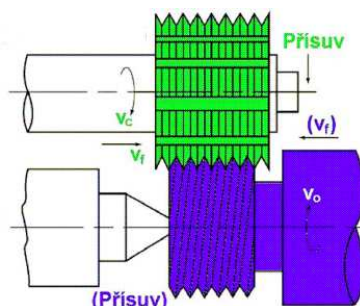
Válcová plocha má profil závitů, ten je přerušen příkými nebo šroubovitými drážkami. Dnes jsou frézy vyráběny s VBD ze SK s jedním profilem závitů nebo hřebínkem obr. 4.3¹¹ (příloha 17).

Obr. 4.1 a) Hřebenová válcová nástrčná fréza b) Hřebenová válcová stopková fréza s vnitřním přívodem procesní kapaliny (19),(17)

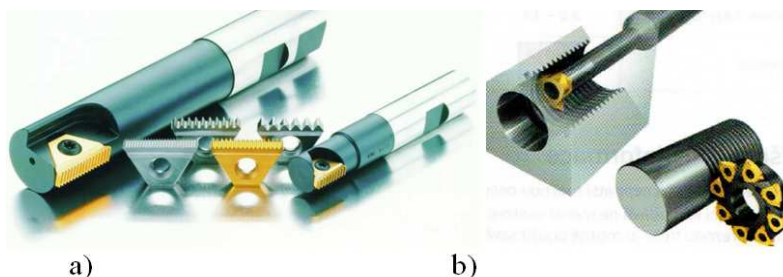
Hlavní řezný pohyb koná nástroj, obrobek se otáčí a současně posouvá ve směru osy tak, že za jednu otáčku se posune o 1 rozteč závitů.

U vícechodých závitů se posune o počet chodů. Celý závit je tedy vyfrézován na 1 a 1/4 otáčky obrobku.

Obr. 4.2 Postup frézování (17)

Pro frézování dlouhých vnějších i vnitřních závitů je využíváno závitových fréz s VBD. Frézy jsou velice produktivní a umožňují frézování levých i pravých závitů. U vnitřních závitů musí být průměr frézy menší o 2/3 průměru řezaného závitu.

a)

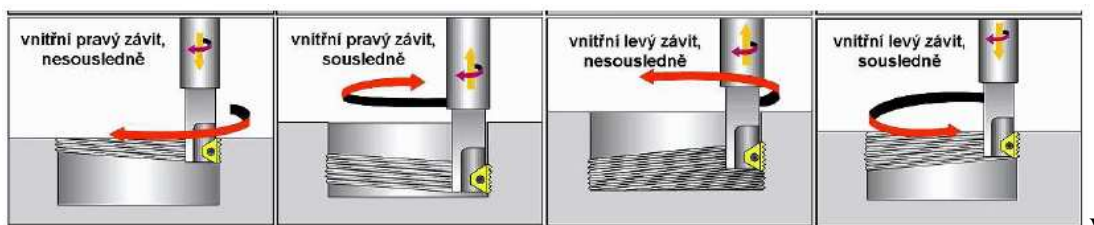
b)

Obr. 4.3 Stopkové frézy s VBD a) hřebenový profil VBD, b) jeden profil VBD (17),(13)

Při obrábění fréza koná rotační pohyb kolem vlastní osy a současně kolem osy obráběného závitu a posouvá se o 1 stoupání závitu na 1 otáčku obrobku.

Při obrábění na CNC frézkách pomocí naprogramování kruhové interpolace je závit vyroben planetovým pohybem nástroje a současně pohybem nástroje v ose obrobku.

Výhodou těchto nástrojů je, že s 1 VBD je možné vyrábět závity v určitém rozsahu průměru a délek. Omezení je pouze ve stoupání závitů a možnosti použití kruhové interpolace na CNC obráběcím stroji ¹².

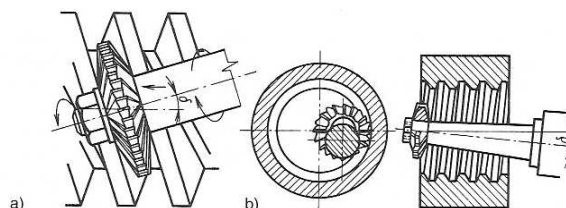
Obr. 4.4 Technologie výroby závitu pomocí frézy s VBD (17)

Kotoučové frézy jsou většinou vyráběny z RO ocelí jako jednodílné nástroje. Obvykle slouží pro frézování pohybových závitů. Fréza odpovídá svým tvarem závitové mezeře a je nakloněna o úhel stoupání šroubovice. Hlavní řezný pohyb koná fréza a to otáčivý a zároveň se posouvá ve směru

osy obrobku o stoupání závitu za 1 otáčku, obrobek se otáčí posuvovou rychlostí¹¹.

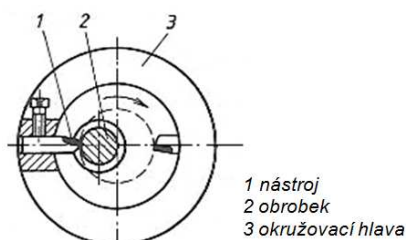
Pro frézování dlouhých pohybových šroubů se používají frézovací stroje, kratší šrouby je možné frézovat na CNC strojích nebo na universálních konzolových frézkách s využitím děličiho přístroje.

Nástroje z rychlořezných ocelí používají řezné rychlosti 15 – 45 m/min, frézy s břity z SK až 300 m/min. Obvodová rychlost obrobku je 25 – 140 m/min¹⁷.

Obr. 4.5 Frézování závitu kotoučovou jednobřitou frézou (19)

Okružovací frézy jsou vhodné pro velmi produktivní frézování dlouhých dílců. Frézovací hlava má 1 – 4 nože, které mají profil závitu. Nástroje jsou většinou ze SK, proto je řezná rychlost až 100 – 300 m/min. Hlavní řezný pohyb koná okružovací hlava nasunutá na obrobek, která se zároveň posouvá o stoupání závitu za 1 otáčku. Obrobek se zvolna otáčí posuvovou rychlostí.

Obr. 4.6 Okružovací hlavy (19)

4.1.2 Broušení závitů

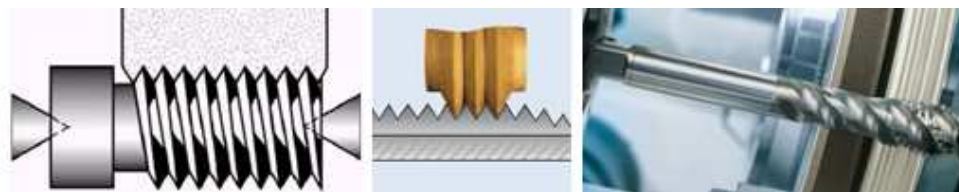
Technologie výroby závitů broušením se používá pro přesné šrouby, kde jsou kladeny vysoké požadavky na jeho přesnost, drsnost povrchu, stoupání a profil závitu. Tyto šrouby většinou bývají před broušením předřezány.

Nejčastěji je prováděno broušení vnějších závitů na speciálních bruskách pomocí jednoprofilového kotouče, který je vykloněn o úhel stoupání závitu, nastaven na plnou hloubku profilu závitu a otáčí se řeznou rychlostí. Obrobek se při tom otáčí a posouvá v axiálním směru o délku stoupání závitu na 1 otáčku obrobku.

Obr. 4.7 Broušení jednoprofilovým kotoučem (9,17)

Hřebenový kotouč se otáčí řeznou rychlostí a je nastaven rovnoběžně s osou obrobku. Obrobek se otáčí a posouvá v axiálním směru o 1 rozteč závitů na otáčku. Dosahuje se vyšší produktivity než u jednodřevového kotouče¹⁰.

Obr. 4.8 Broušení hřebenový kotouč (9,17)

Při broušení vnitřních závitů je nutné použít kotouče malých průměrů. Nastavení kotouče pro vnitřní broušení je obtížnější. Nejpresnější závit (měřidla) se brousí jednodřevovým kotoučem. Broušení hřebenovým kotoučem zapichovacím způsobem se využívá pro jemné závit do délky 20mm. Ostatní vnitřní závit jsou broušeny podélným způsobem¹⁷.

4.2 Řezání závitů

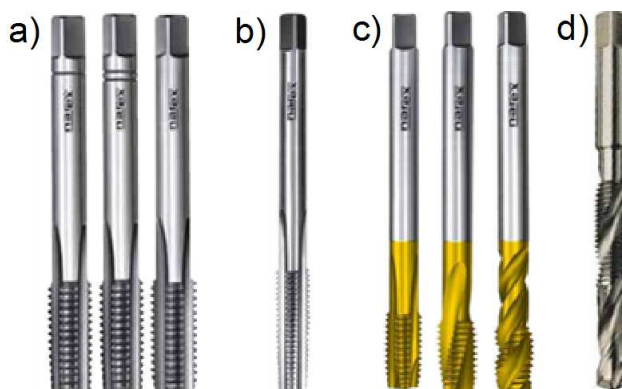
Tato technologie výroby závitů je na SŠT velmi často využívána. Metoda obrábění může probíhat ručně i strojně.

Závitořezné nástroje jsou určeny ke zhotovení vnitřních nebo vnějších závitů. Tvar a konstrukce nástrojů pro řezání jsou závislé na druhu, velikosti, přesnosti závitů a druhu obráběného materiálu apod.

Pro vnitřní závit se používají „závitníky“. Jsou to mnohobřité nástroje podobné kaleným šroubům a v jejich podélné ose jsou vyfrézovány drážky a přizpůsobeny k postupnému odebírání třísek při řezání. Drážky mohou být přímé nebo ve šroubovici.

Dělení závitníků:

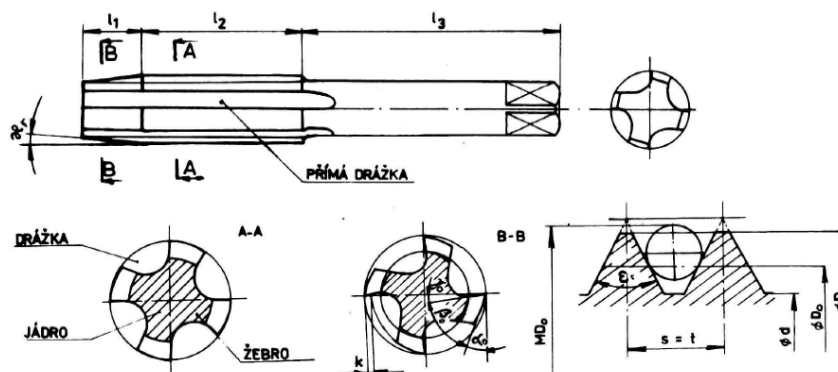
- ruční závitníky (ruční řezání závitů),
- strojní závitníky (průchozí, neprůchozí otvory),
- maticové závitníky (řezání závitů v maticích),
- kalibrovací závitníky (dokončování závitů),
- speciální závitníky (lichoběžníkové, oblé atd.).

Obr. 4.9 Některé typy závitníku a) ruční sadové, b) maticový, c) strojní, d) strojní (předvrtání a řezání) (15)

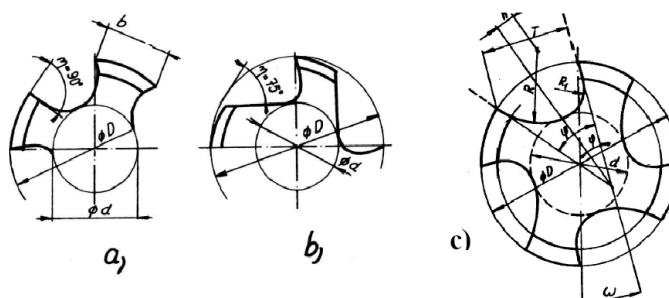

Pracovní část se skládá z řezného kužele a vodící části, která má za řezným kuželem několik kalibrovaných závitů. Velikost řezného kužele s úhlem nastavení K_r je závislá na obráběném materiálu, ovlivňuje stálost rozměrů řezaného závitu. Tvary řezných kuželů (příloha č. 18).

Obr. 4.10 Základní konstrukční parametry závitníku (11)

Při výběru závitníku je nutné brát v úvahu druh vyráběného závitu (průchozí, neprůchozí, hloubka, atd.) a s tím souvisí i volba velikosti řezného kužele a směru stoupání šroubovice. Tvar a velikost drážky pro odvod třísky má být co největší, aby byl odchod třísky plynulý a zaručoval dostatečný přívod procesní kapaliny. Jejich počet a tvar je také závislý na průměru závitníku a vyžaduje optimální poměr jádra a šířky zubu¹¹.

Obr. 4.11 Tvar drážky závitníku a) souměrný b) nesouměrný c) základní hodnoty souměrné drážky (11)

T	šířka drážky [mm]
h	vzdálenost středu zaoblení [mm]
R, R ₁	zaoblení zubové drážky [mm]
D	jmenovitý průměr závitníku [mm]
d	průměr jádra [mm]

Při zeslabení průřezu nebo při pěchování třísek v malé zubové mezeře dojde k poškození závitníku.

Obecné stanovení šířky zubu (11):

$$b = \frac{2\pi \cdot D}{5z} [\text{mm}] \quad (4.1)$$

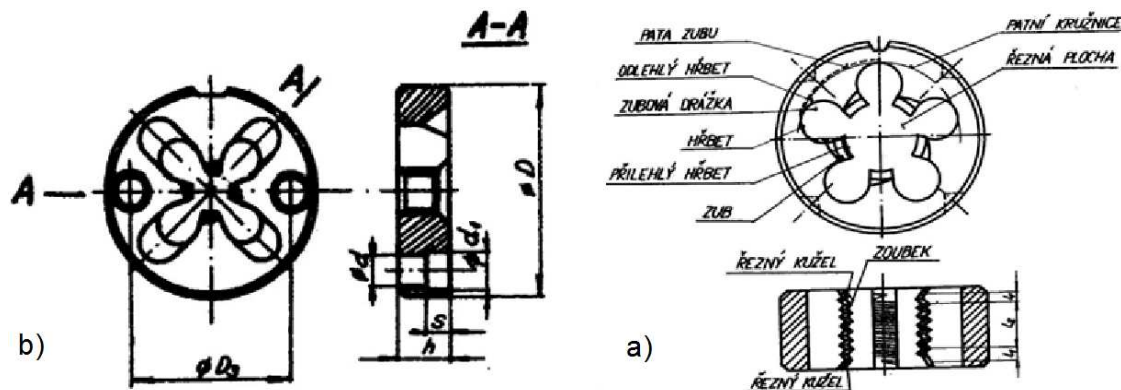
D	velký průměr závitníku [mm]
z	počet zubů závitníku

Pro řezání vnějších závitů se nejčastěji využívají závitové čelisti. Podle tvaru a způsobu použití se dělí:

- závitové kruhové čelisti – ruční,
- závitové kruhové čelisti – automatové,
- závitové čelisti dělené – ruční,
- závitové čelisti radiální.

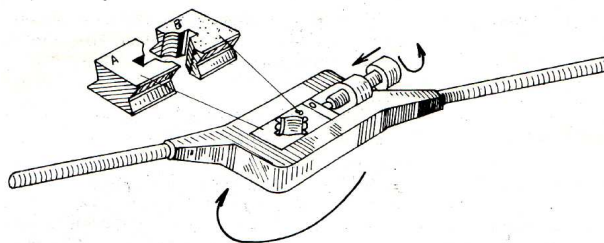
Kruhové čelisti mají tvar matice, kde je vytvořeno několik drážek, které tvoří čelist a zároveň slouží pro odvod třísky. Řezná část čelistí má opět vybroušen řezný kužel a vodící část. Velikost řezného kužele je opět závislá na druhu obráběného materiálu²⁷.

Závitové čelisti kruhové pro automaty jsou vhodné pro strojní sériovou výrobu. Řezný kužel je pouze z jedné strany, zbývající část je vodící. Zubové drážky jsou rozšířeny pro lepší odvod třísky.

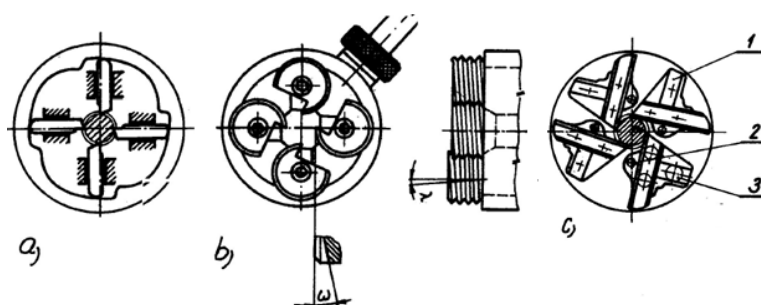
Obr. 4.12 Kruhové závitové čelisti a) pro automaty, b) kruhová závitová čelist (11)

Dělené závitové čelisti umožňují jemné nastavení, a proto je možné závit řezat na více úběrů. Těmito čelistmi se zpravidla závit předřeže a dále se pak řeže čelistmi kruhovými. Čelist je upnuta pomocí prizmatického vedení do vratidla, ve kterém jde pomocí stavěcího šroubu čelist nastavovat. Dělené závitové čelisti neumožňují řezání přesných závitů.

Obr. 4.13 Vratidlo s dělenou závitovou čelistí (18)

Radiální čelisti se používají do tzv. „závitořezných hlav“. Používají se v sériové výrobě. Tyto hlavy se používají jak pro ruční řezání např. (trubkový závit), tak pro strojní řezání. Profil vyřiznutého závitu je dle zvolené čelisti.

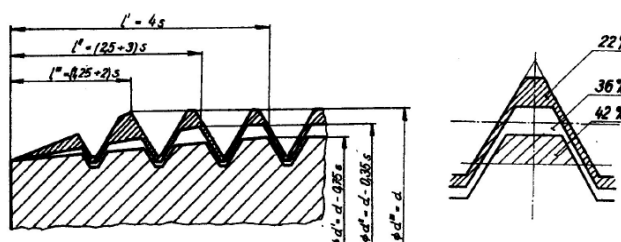
Obr. 4.14 Závitořezné čelisti, a) s radiálními noži, b) s kotoučovými noži, c) s tangenciálními noži (1 držák nožů, 2 otočný čep, 3 otočný čep držáku) (11)

Závitové hlavy mají poměrně složitou konstrukci, která je podmíněna jejich univerzálností¹¹.

4.2.1 Ruční řezání závitů

Materiál nástrojů pro ruční řezání závitů je většinou z HSS a HSSE ocelí a jsou určeny pro práci malými reznými rychlostmi.

Vnější závit řezeme pomocí sadových nebo maticových závitníků. V sadě jsou 2 až 3 závitníky předřezávací, řezací a dokončovací, které se od sebe liší délkou rezného kužele (obr.4.9a). Konstrukce je dána tím, že plný profil řeze dořezávací závitník.

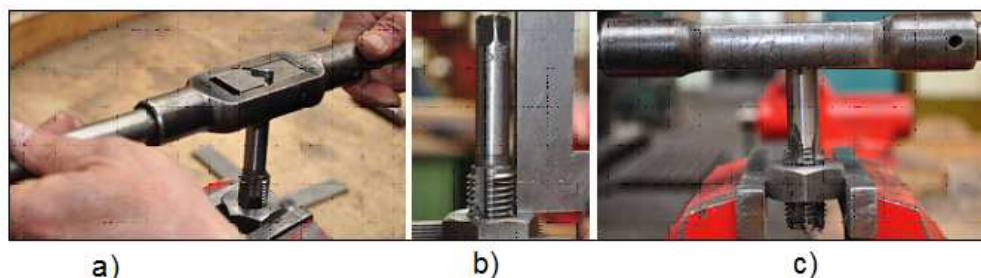

Obr. 4.15 Profil sadových závitníků s délkou rezného kužele (11)

Maticový závitník je pro řezání krátkých závitů a je charakteristický dlouhým rezným kuželem a krátkou kalibrovací částí¹¹ (obr. 4.9b).

Pro řezání vnějších závitů se používají kruhové a radiální závitové čelisti (viz. kapitola 4.2).

Při řezání musí být obrobek řádně upnut. Sražení děr musí být rovno minimálně velkému průměru závitu a u dřívků malému průměru. Při řezání se materiál částečně napěchovává, proto musí být předvrtané díry větší o $(0,1 - 0,2) \cdot s$ a dřívky menší. Na čtyřhran maticového nebo sadového závitníku se nasadí vratidlo a závitník se zavede kolmo do díry.

Obr. 4.16 Postup řezání a) zavedení závitníku, b) kontrola souososti, c) řezání závitu

Pro uvolnění třísky se vždy vracíme zpět o 0,5 – 1 otáčku. Nedodržení kolmosti vrtaného otvoru nebo zavedeného závitníku může dojít k zalomení závitníku.

Zalomené závitníky je pak možné odstranit mechanicky nebo pomocí elektrojiskrového obrábění.

Stejný postup je u řezání vnějších závitů, s tím rozdílem, že závit je čelistí vyříznut najednou.

Při řezání závitů je nutné závitovou čelist nebo závitník mazat závitorezným olejem (kvalitnější povrch, šetření nástroje).

Pokud je nástroj tupý, je povrch zatrhaný a může dojít k zalomení. Ostření nástrojů se provádí na speciálních bruskách.

a) b) c)
Obr. 4.17 Broušení a) závitník se šroubovými drážkami, b) s přímými drážkami, c) závitová čelist

Řezání ruční závitoreznou hlavou se používá převážně při řezání vnějších trubkových závitů. Hlavy jsou vyráběny v několika velikostech a každá velikost má ještě značný rozsah nastavení závitu.

a) b) c)
Obr. 4.18 Závitorezná hlava, a) ruční, b) elektrická, c) závitový stroj

Metody ručního řezání závitu se využívají v kusové výrobě, montážích a opravách.

Tvar profilu závitu je závislý na použitých nástrojích.

Ruční řezání závitu je základní technologie používaná při výuce žáků ve všech oborech vyučovaných na SŠT.

4.2.2 Strojní řezání

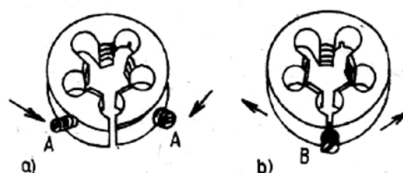
Tento způsob je obdobný ručnímu řezání s tím, že řeznou sílu nevykonává lidský faktor, ale stroj (soustruh, vrtačka, frézka, závitorezný stroj aj.).

Pro řezání vnitřních závitů se používají strojní závitníky. Charakteristické pro tyto nástroje je to, že řežou závit většinou na jeden záběr a jsou tvořeny posledním členem sadových závitníků (obr. 4.9 c, d).

Tyto závitníky jsou vyráběny z oceli HSS, HSSE, HSSE PM, s použitím celé řady povlaků, které zvyšují životnost nástroje. Povlaky nástrojů (viz. příloha č. 19).

Pro vnější závitky jsou využívány kruhové závitové čelisti automatové, mohou být využívány i ruční kruhové závitové čelisti, tvrdost řezné části dosahuje 680 – 828 HV. Tímto způsobem je možné vyrábět jakékoliv dostupné profily a to pravé i levé¹¹.

Technologií řezání závitů na soustruhu jsou řezány závitky, které nevyžadují příliš velké nároky na přesnost. Pokud je čelist příliš opotřebená, je možné ji v naznačené drážce na vnějším obvodu rozříznout a dle potřeby její průměr upravit.

Obr. 4.19 Závitová čelist dělená a) upínací šroub, b) rozpínací šroub (11)

Po této úpravě dojde k deformaci čelisti a je vhodná pouze na méně přesné závitky.

Polotovar pro řezání závitů na soustruhu musí být připraven stejně jako pro ruční řezání. Vnitřní závitky se řežou pomocí závitníků. Podle zvolené řezné rychlosti a průměru řezaného závitku je nutné nastavit otáčky vřetena. Závitník je nasazen řezným kuželem na začátek díry a podepřen hrotem koně. Proti pootočení je zajištěn vratidlem. V neprůchozích dírách je třeba na závitníku označit délku zasunutí. Stroj je nutné zastavit včas, aby nedošlo k zalomení závitníku a závit doříznout ručně.

Pro držení a přesné vedení závitníku je možné použít i speciálního přípravku.

Obr. 4.20 Řezání závitů a) pevné držení závitníku, b) pérová hlava, c) držení kruhové čelisti, d) řezání pomocí pérové hlavy

Při častém řezání se s výhodou používají reverzní závitorezné hlavy. Funkce hlavy spočívá v tom, že pokud je na závitník zvýšen odpor nebo narazí na dno, začne se s upínacím pouzdem v hlavě otáčet a nezlomí se.

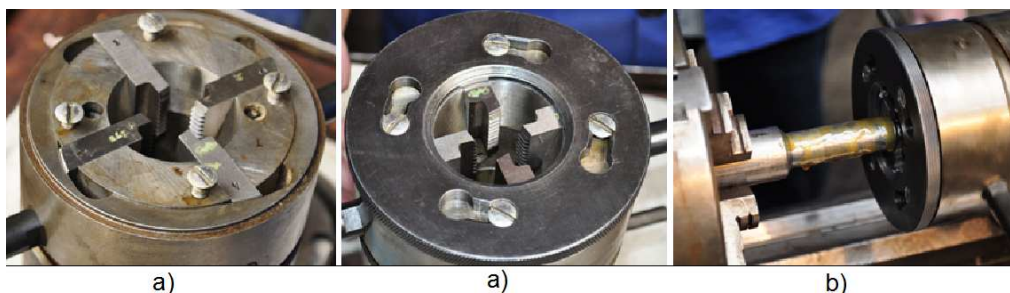

Obr. 4.21 Reverzní závitorezné hlavy (15)

Řezání závitů pomocí kruhových závitových čelistí je obdobné.

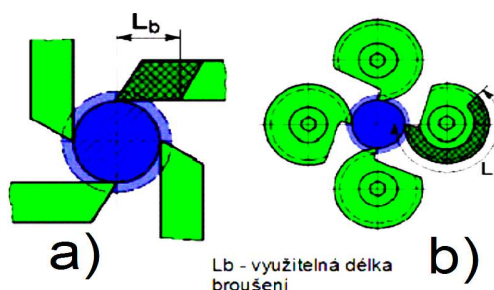
Řezání pomocí závitorezných hlav je vysoce produktivní metoda obrábění.

Druhy používaných závitorezných hlav jsou uvedeny v kapitole 4.2. Při seřizování je nutné nastavit čelisti pomocí stavěcích šroubů a natáčení objímky dle příslušného průměru závitu (šroub, kalibr). Nože závitových hlav jsou hřebínkové. Čelisti musí být vůči sobě přesazeny o podíl stoupání závitu. Posuv hlavy do řezu je pomocí strojního posuvu nebo automaticky při zařiznutí nožů do obrobku¹⁷. Po vyříznutí požadované délky se čelisti automaticky rozevřou.

Obr. 4.22 Závitorezná radiální hlava, a) nastavení nožů, b) řezání

Hlavy s kotoučovými noži jsou menší a jednodušší. Vyznačují se dlouhou životností díky možnosti velkého ostření. Nože závitových hlav jsou většinou z rychlořezných ocelí, které jsou v některých případech povlakované.

Obr. 4.23 Princip závitových hlav, a) tangenciální čelisti, b) kotoučové nože (17)

Řezání závitu na vrtačkách, vnitřních i vnějších je stejné jako při soustružení pomocí reverzních závitových hlav.

Obr. 4.24 Řezání na vrtačce

Strojní řezání závitů patří k metodám používaným na SŠT a jsou s ní seznamováni žáci všech strojírenských oborů.

4.3 Soustružení závitů

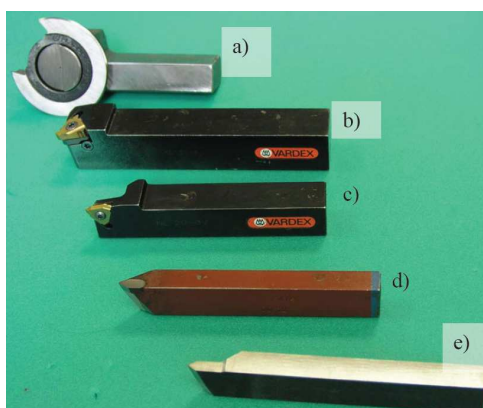
Soustružení závitů se provádí na universálních, revolverových, poloautomatických, automatických a různých speciálních soustružnických strojích¹⁰. Nástroje pro soustružení závitů jsou nože s jedním profilem nebo s hřebínkovým radiálním profilem a v současné době nejčastěji používané nože s výměnnými břitovými destičkami (VBD).

Nože s jedním profilem mohou být řešeny jako celistvé z RO nebo z držáku, do kterého je upevněna řezná destička a to pájením nebo mechanicky. Mezi tvarové závitové nože patří také nože kotoučové, kotoučové hřebínkové, tangenciální (pouze pro vnější závit).

Obr. 4.25 Uchycení břitových destiček

Značení držáků a řezných destiček dle ISO závitových nožů je uvedeno v příloze č. 20.

Obr. 4.26. Vnější soustružnické nože, a) kotoučový, b) radiální s vyměnitelnou destičkou ze slinutého karbidu s držákem typu U, c) radiální s vyměnitelnou destičkou ze slinutého karbidu s držákem typu V, d) radiální s připájenou destičkou ze slinutého karbidu, e) radiální z rychlořezné oceli (9)

Soustružení závitů pomocí jednoprofilových nožů je závislé na posuvu a na otáčkách obrobku. Břit nástroje vniká do obrobku a vytváří tak šroubovou drážku s příslušným stoupáním. Posuvový pohyb je shodný s podélnou osou obrobku. Posuvová rychlost je velmi důležitá a musí být v souladu se stoupáním závitu¹⁰.

Na universálních soustruzích je kinematika soustružení závitu dána takto:

Posuvová rychlost v_f (17)

$$v_f = n_o \cdot s_o = n_s \cdot s_s \left[m \cdot \min^{-1} \right] \quad (4.2)$$

v_f – posunová rychlost [$m \cdot \min^{-1}$]

n_o – otáčky obrobku [$\min^{-1}$]

n_s – otáčky vodícího šroubu [$\min^{-1}$]

s_s – stoupání vodícího šroubu [mm]

s_o – stoupání závitu obrobku [mm]

Celkový převod i (17)

$$i = \frac{n_s}{n_o} = \frac{s_o}{s_s} = i_p \cdot i_k = i_p \frac{z_1}{z_2} \cdot \frac{z_3}{z_4} \quad (4.3)$$

i_p – převod posuvové jednotky

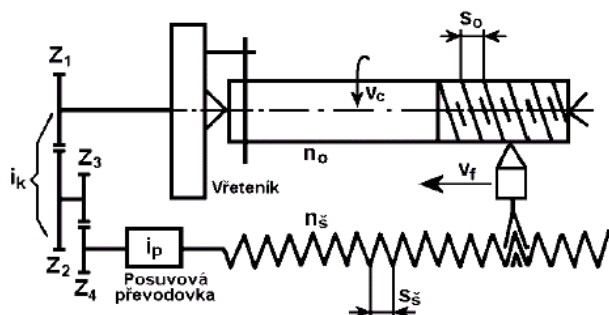
i_k – převod výměnnými ozubenými koly

z_1 – počet zubů na hnané hřídeli (vřeteno)

z_2 – počet zubů kola zabírajícího s kolem na hnané hřídeli

z_3 – počet zubů kola zabírajícího s kolem hnací hřídele

z_4 – počet zubů na hnací hřídeli (převodovka)

Obr. 4.27 Kinematika soustružení na univerzálním hrotovém soustruhu (17)

Rozeznáváme tři druhy posuvů při soustružení: radiální, s omezeným opotřebením břitu a inkrementální.

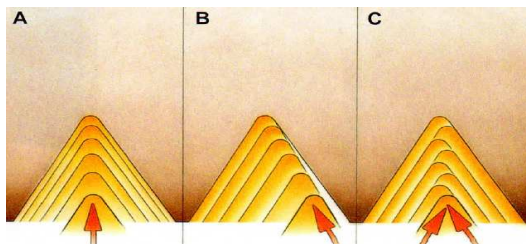
Radiální posuv je nejběžněji používaný. Nůž (destička) se posouvá v pravém úhlu k obrobku a tříska se tvoří ve tvaru „V“, opotřebením řezných hran je rovnoměrné. Metoda je vhodná pro jemná stoupání a pro materiály obrobku, které se mechanicky zpevňují¹³.

Posuv s omezením opotřebením břitu (boční posuv). Tuto metodu využívají moderní CNC stroje s použitím pracovních cyklů. Při tomto způsobu obrábění

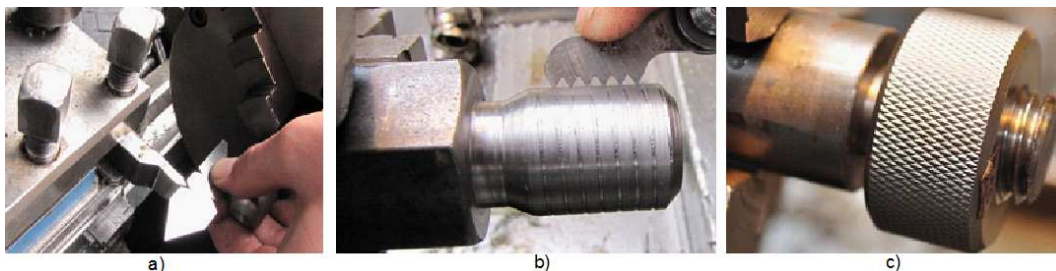
se lépe utváří tříska, proces se podobá běžnému soustružení a je možné použít VBD s lamačem třísky. Vysoká spolehlivost obrábění, vzniká menší teplota¹³.

Inkrementální posuv se využívá u velkých profilů závitů. VBD destičkami a řeže postupně s proměnnými posuvy. Tím vzniká silnější opotřebení VBD. Jedna strana profilu je tedy soustružena na několik průchodů, pak je nástroj přemístěn a je soustružena druhá strana, to se opakuje až do obrobení plného profilu¹³.

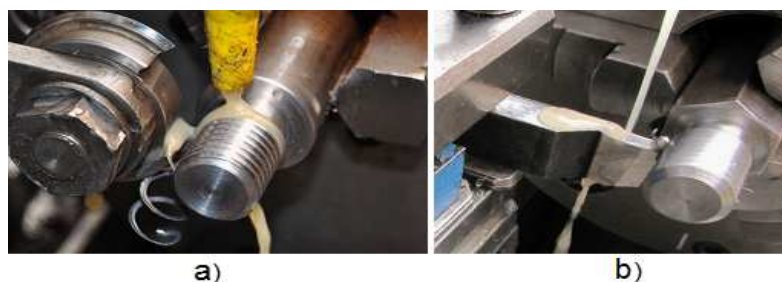

Obr. 4.28. Posuvy a) radiální, b) opotřebení boku břitu, c) inkrementální (13)

Technologie výroby závitů na universálním soustruhu nůž musí být nastaven do osy soustružení, aby nebyl měněn profil závitů. Osa profilu nože musí být kolmá k ose obrobku. Nastavení je provedeno pomocí závitové šablony. Jednoprofilové nože odebírají materiál na více úběřů. Je nutné provádět kontrolu profilu závitovými měrkami a kalibry.

Obr. 4.29 Kontrola, a) nastavení nože, b) kontrola stoupání c) hotového závitů kalibrem

Obr. 4.30 Soustružení, a) kotoučový nůž, b) nůž z RO

U soustružení vnitřních závitů je postup obdobný jak u vnějších.

Při soustružení závitů musí být použita procesní kapalina, která má i mazací účinek.

4.4 Obrábění závitů na CNC obráběcích strojích

SŠT je vybavena výukovými CNC obráběcími stroji „Emco koncept TURN 105“ pro soustružení s řídicím programem „Sinumerik 810/840D a CNC obráběcími stroji pro frézování „Emco koncept MILL 105“ s řídicím programem „Sinumerik 840D MILL“. Technické parametry strojů (příloha č. 20)

Struktura NC programu

Je využíváno NC programování pro výrobní stroje dle DIN 660 25. NC program se skládá z řady programových vět, které jsou uloženy v řídicí jednotce. Při zpracování obrobku se tyto věty v naprogramovaném pořadí počítačem načtou a zkontrolují a předají obráběcímu stroji odpovídající řídicí signály¹².

Složení obráběcího programu:

- čísla programu, NC vět, slov, adres a číselné kombinace.

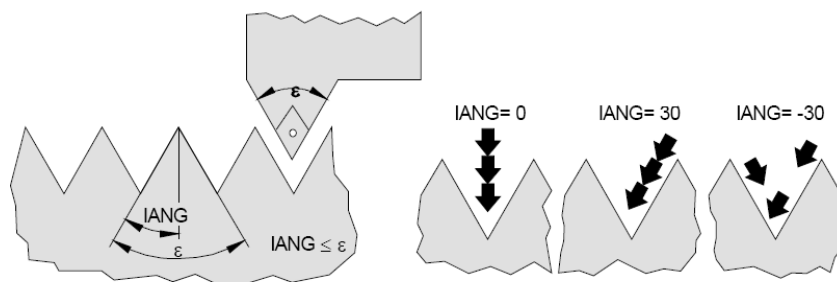
Přehled adres a funkcí příloha č. 22.

Řezání závitů na uvedeném CNC soustruhu je možné pouze na hlavním vřetenu, protože stroj nemá vybavení pro poháněné nástroje. Dle zvoleného držáku se řezou vnitřní a vnější závit. K tomu slouží pracovní cykly, (G84, G84E, CYKLE840), které musí mít zadáné přesné parametry. Řezání může být zadáno bez délkové kompenzace, tj. nástroj je upnut bez možnosti délkového pohybu v ose nástroje. Při tomto způsobu musí být přesně zadáno stoupání závitu. Stoupání a otáčky musí být synchronizované. Je vhodné pro průchozí otvory. Řezání s délkovou kompenzací, nástroj je upnut ve speciální hlavě a má možnost osového pohybu. Nevznikají velké rázy na nástroj. Tato metoda se využívá u neprůchozích děr.

Soustružení závitů pomocí pracovních cyklů

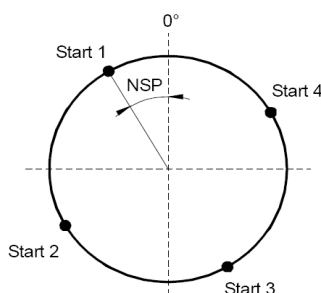
Cyklus G 97. Tímto cyklem je možné zhotovit válcové, kuželové, vnitřní nebo vnější závit s konstantním stoupáním²⁸.

U vícechodých závitů jsou jednotlivé chody zhotoveny po sobě. Je možné zadávat buď konstantní přísuv, nebo konstantní průřez třísky.

Obr. 4.31 Možnosti posuvů (28)

U vícechodých závitů se chody rozdělí rovnoměrně po obvodu obrobku, začátek prvního chodu určuje parametr NSP viz obrázek 4.32.

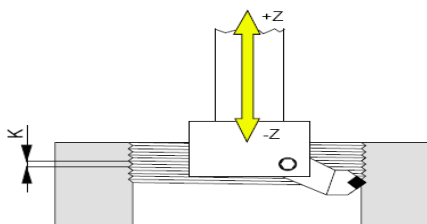
Obr. 4.32 Rozložení chodů (28)

U vícechodých závitů s nerovnoměrným rozdělením chodů se musí každý chod naprogramovat zvlášť.

Frézování závitů pomocí NC programu. Řezat závity lze obdobným způsobem pomocí závitníků s délkovou kompenzací G 63 a bez kompenzace G 331/6332. Dále pak řezání pomocí cyklů 84.

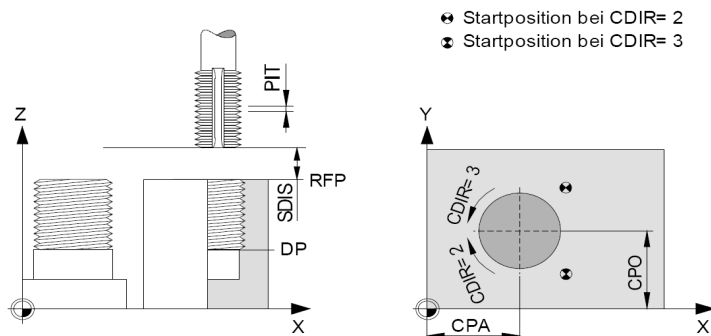
Řezání závitu pomocí funkce G 33.

Nástroje pro řezání tohoto závitu (vyvrtávací nůž, vyvrtávací hlava).

Obr. 4.33 Frézování pomocí funkce G 33 (28)

Frézování pomocí cyklu 90 je možné frézovat vnitřní i vnější závity.

Obr. 4.34 Možnosti cyklu G90 (28)

4.5 Výroba závitů beztrískovým obráběním

Touto metodou jsou nejčastěji obráběny závity pomocí válcování, což je velmi produktivní metoda. Beztrískově se také může obrábět pomocí elektroerozivního obrábění.

4.5.1 Válcování závitů

Touto metodou lze obrábět závity pomocí válcování. Je to metoda velice výkonná pro výrobu závitů. Je možné obrábět závity vnější pomocí kotoučů a válcovacích čelistí, k tváření vnitřních závitů se používají tvářecí závitníky.

Obr. 4.35 Tvářecí závitníky (15)

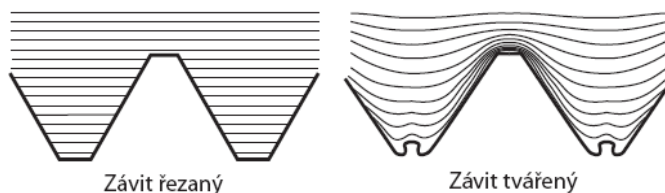
Malé průměry závitů se mohou tvářet i ručně a to vnější i vnitřní (špice jízdních kol).

Obr. 4.36 Ruční tvářecí nástroje

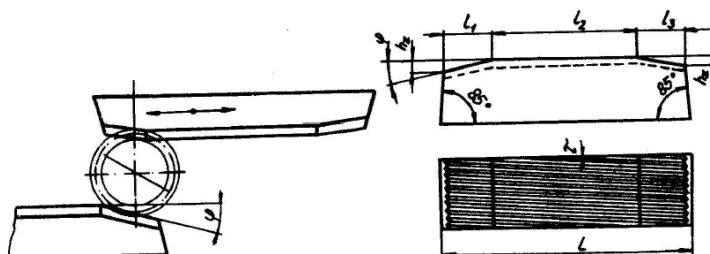
Při tomto způsobu obrábění je nutné klást důraz na přípravu polotovaru. Při vnikání válcovacích nástrojů do materiálu dochází k plastické deformaci materiálu a tím zvětšení výchozího polotovaru. Rozměr polotovaru se odvíjí od středního průměru závitu.

Válcované závity se vyznačují zpevněným a hladkým povrchem. Při válcování nedochází k porušení vláken.

Obr. 4.37 Průběh vláken (15)

Při válcování plochými čelistmi je materiál vkládán mezi dvě čelisti, které mají rozvinutý profil závitu. Horní čelist je pohyblivá. Vlastní tváření probíhá předválcováním pomocí náběhové části a kalibrací rovnou částí.

Obr. 4.38 Ploché válcovací čelisti (11)

Válcování radiálními kotouči se válcují metrické profily závitu, ale je možné i jiné. Metoda je vhodná pro válcování krátkých závitů.

Obr. 4.39 Radiální válcování (22)

Válcování axiálním (průběžným) způsobem je vhodné pro dlouhé závity při axiálním posuvu šroubů.

Častější způsob je válcování závitu na soustruzích pomocí válcovacích hlav.

Obr. 4.40 Válcování na univerzálním soustruhu

4.5.2 Elektroerozivní obrábění závitů

Tato metoda je využívána při obrábění velmi tvrdých materiálů, kde by výroba závitů pomocí běžných technologií byla nevhodná. Metoda je velice nákladná z hlediska pořízení strojního vybavení, ale samotná výroba je i zdoluhavá. Pro výrobu závitů se používá výjimečně. Je možné obrábět vnitřní i vnější závity. Jako nástroj jsou používány měděné nebo grafitové elektrody.

Nástroje jsou vyráběny pro konkrétní profil závitu. Například pro vnější závit M 20 musí být vyrobena elektroda, která má malý průměr závitu o (0,2 – 0,3 mm) větší než velký průměr závitu M 20. Stoupání musí být stejné jako u požadovaného profilu závitu. Pro vnitřní závit musí mít elektroda velký průměr závitu o (0,2 – 0,3 mm) menší než malý průměr závitu M 20 a příslušné stoupání.

Obr. 4.41 Elektroda pro vnitřní a vnější závit

Podstata výroby spočívá v tom, že se elektroda vniká do materiálu předvrtaného otvoru po šroubovici (pravá, levá) a tím je závit zhotoven.

Další možnost je, že elektroda je vsunuta do otvoru v materiálu celou délkou a závit je zhotoven pulzním kmitáním elektrody (otiskování elektrody do materiálu).

Při této výrobě jsou velmi vysoké teploty, proto je celý pracovní prostor stroje zaplaven procesní kapalinou.

Obr. 4.58 Pracovní prostor stroje

5 KONTROLA A MĚŘENÍ ZÁVITŮ

Kontrolní metody dělíme na dvě základní skupiny a to na:

- kontrola komplexní, prováděná pomocí závitových kalibrů,
- kontrola parametrická.

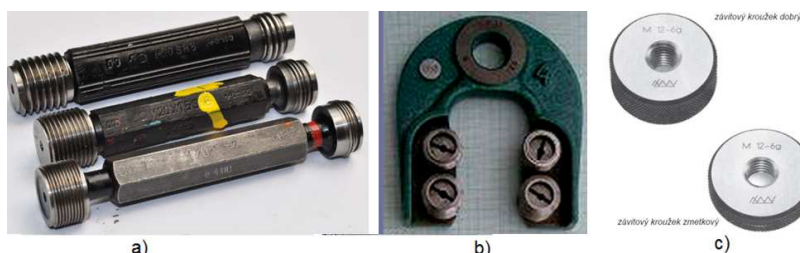
Kontrolu závitu dále dělíme na vnitřní a vnější.

Kontrola profilu a stoupání závitů se provádí pomocí závitových šablon (měrek).

Obr. 5.1 Závitové měry

V sériové a hromadné výrobě se provádí kontrola pomocí mezních závitových kalibrů, tato metoda je využívána i v kusové výrobě. Pro kontrolu vnějšího závitu musí být dva kroužky, z nichž jeden má přesné rozměry a musí jít na součást našroubovat, přičemž zmetkový se pouze zachytí. U vnitřních závitů se používají válečkové kalibry.

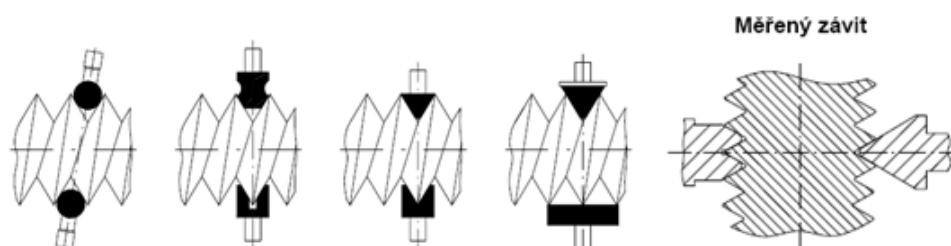

Obr. 5.2 Závitové kalibry a) vnitřní, b) třmenový, c) kalibrační kroužky

Výhodnější než závitové kroužky je použití třmenových kalibrů. Jeden pár válečků má profil závitů po celé délce. Při kontrole se dotýká závitu jen ve dvou místech, pro zjištění oválnosti se provádí kontrola na několika místech. Válečky zmetkové strany mají profil zkrácený.

Kontrola těmito kalibry je velmi rychlá a pomocí výstředníkových čepů je možné nastavit požadovaný rozměr.

Kontrola středního průměru závitu d_2 mikrometrem s vyměnitelnými profilovými doteky²⁰.

Obr. 5.3 Vyměnitelné doteky (20)

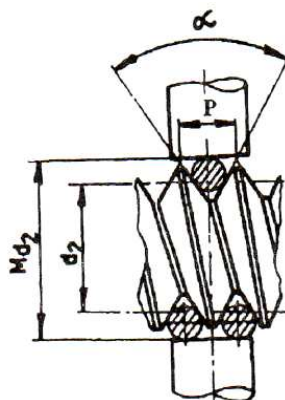
Kontrola středního průměru d_2 třídrátkovou metodou. Pro danou rozteč P se vyberou drátky odpovídajícího průměru d_D .

Třmenovým mikrometrem se změří tzv. rozměr přes drátky M_{d2}

Střední průměr závitu (14)

$$d_2 = M_{d2} - 2x \quad (5.1)$$

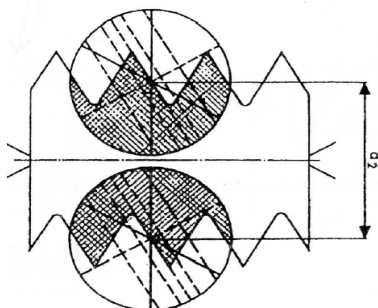
$2x$ – vypočítaná hodnota z geometrických vztahů a je udána v tabulkách

Obr. 5.4 Princip měření závitu přes drátky (14)

Kontrola pomocí mikroskopů a profiloprojektorů (pro malé průměry).

Vnější závit se promítne pomocí stínové metody a je zvětšen 10 – 50krát a je tak dostatečně zřetelný ve formě osového řezu. Poté pomocí nitkového kříže můžeme měřit všechny definované parametry (d , d_2 , d_3 , P , α). Pomocí vyměnitelné revolverové hlavy je možná kontrola pomocí přesných tvarů profilu a rozteče.

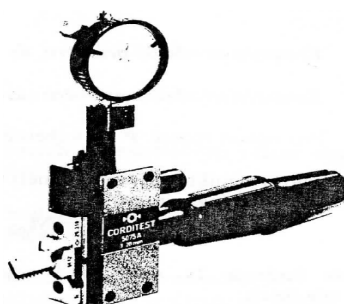

Obr. 5.5 Kontrola středního průměru d_2 (14)

Měření středního průměru d_2 pomocí komparátorů.

Měření vnitřních závitů oproti vnějším má omezené možnosti. Velmi často je jedinou možností použití kalibrů.

Kontrola středního průměru D_2 komparačním měřidlem, stavitelným podle etalonu. Princip měření je stejný jako u vnějších závitů.

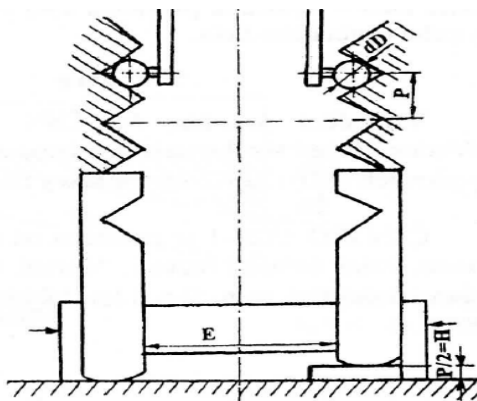

Obr. 5.6 Komparační měřidlo pro měření vnitřních závitů (14)

Kontrola D_2 pomocí horizontálního délkoměru. Je použito speciálních čelistí s kulovými doteky, pro nastavení středního průměru D_2 slouží šablony s tvarem profilu.

Podle tabulek se nastaví vzdálenost E pomocí koncových měrek.

Na tuto nastavenou vzdálenost se seřídí dotyky. Které odpovídají průměru D_2 .

Obr. 5.7 Kontrola středního průměru D_2 horizontálním délkoměrem (14)

6 ZHODNOCENÍ POUŽÍVANÝCH TECHNOLOGIÍ NA SŠT

Ze zmíněných používaných technologií výroby závitů jsou na střední škole využívány pouze některé.

6.1 Používané technologie na SŠT

Vzhledem k tomu, že střední škola technická se nezabývá produktivní výrobou, ale pouze výukou žáků, jak mají tyto jednotlivé postupy výroby provádět a to jak z praktického tak i teoretického hlediska, by bylo posouzení jednotlivých výhod pouze fiktivní. Snahou je, aby žáci získali co nejširší teoretické a praktické znalosti o výrobě závitů a byli připraveni tyto metody používat ve firmách, které se produktivní výrobou zabývají.

Jak bylo zmíněno v předchozích kapitolách, není možné žáky seznámit s veškerými technologiemi výroby. Protože škola nemá odpovídající strojní vybavení, je využíváno spolupracujících firem, které mají možnost dané technologie používat.

Používané metody výroby na SŠT jsou:

- řezání závitů – ruční, strojní,
- soustružení na konvenčních strojích,
- obrábění na CNC strojích.

Posouzení, která u z těchto metod je výhodnější není pro školu nutné, protože jak bylo již zmíněno, cílem je seznámit a naučit žáky s co nejširší oblastí způsobu výroby závitů.

Z ekonomického hlediska náklady na jednotlivé způsoby výroby závitů nejsou specifikovány, protože to není ze zmíněných důvodů nutné (škola se nezabývá produktivní činností).

6.2 Vzorky a způsoby výroby

Pro názornou ukázkou byly vyrobeny vzorky, některých druhů profilů závitů a to třískovým a beztrískovým obráběním s přihlédnutím na omezené možnosti SŠT.

Na vzorky byl použit dostupný materiál třídy dle ČSN 11 523.0 (ocel S 355, CR ISO 15 608) s těmito mechanickými vlastnostmi:

- R_m 520 až 628 [MPa],
- $R_{e\ min}$ 333 [MPa],
- tvrdost HB max. 274.

Vlastnosti a použití:

Konstrukční ocel, zaručená svařitelnost, NŽ 870 až 900°C, P 670 až 700°C. Svařované konstrukce, profily, trubky, součásti strojů atd..

Tab.1.1 Druhy vzorků

Závit	Operace, stroj	Nástroj, měřidla
M20 vnitřní, vnější	řezání: ruční	kruhová závitová čelist, sadový závitník, vratidlo, kalibrický závitník, maticový
M20 vnitřní, vnější	řezání strojní: soustruh SV18R	kruhová závitová čelist, strojní závitník, pevné držení nástroje, reverzní hlava, kalibr (vnější, vnitřní)
M 20x1,5 vnitřní, vnější	řezání strojní: soustruh SV18R	kruhová závitová čelist, strojní závitník, pevné držení nástroje, reverzní hlava, kalibr (vnější, vnitřní)
M 20x1 vnitřní, vnější	řezání strojní: soustruh SV18R	kruhová závitová čelist, strojní závitník, pevné držení nástroje, reverzní hlava, kalibr (vnější, vnitřní)
P13,5 vnitřní, vnější	řezání strojní: soustruh SV18R	kruhová závitová čelist, strojní závitník, pevné držení nástroje, reverzní hlava, kalibr (vnější, vnitřní)
R1/2 vnější (trubkový kuželový)	řezání ruční, strojní: ruční závitová JOPO hlava, ruční el. závitořez REMS, el. závitořez MZ-2	radiální závitové čelisti
M20 vnitřní, vnější	řezání strojní: vrtačka SV18R	kruhová závitová čelist, strojní závitník, reverzní hlava, kalibr (vnější, vnitřní), sadový závitník
M20 vnější	řezání strojní: soustruh SV18R	závitořezná hlava s radiálními noži
M20 vnitřní, vnější	soustružení: soustruh SV18R	kotoučový nůž vnitřní a vnější, kalibr (vnější, vnitřní), měrky na seřízení nože
M20 vnitřní, vnější	soustružení: soustruh SV18R	nůž vnitřní a vnější s pájenou BD, kalibr (vnější, vnitřní), měrky na seřízení nože
W3/4 vnitřní, vnější	soustružení: soustruh SV18R	nůž vnitřní a vnější z RO, kalibr (vnější, vnitřní), měrky na seřízení nože
G1/2 vnitřní, vnější	soustružení: soustruh SV18R	nůž vnitřní a vnější z RO, kalibr (vnější, vnitřní), měrky na seřízení nože
Tr 20x4 vnitřní, vnější	soustružení: soustruh SV18R	nůž z RO s daným profilem vnitřní a vnější, kalibr (vnější, vnitřní), měrky na seřízení nože
Tr 20x4x2 vnitřní, vnější	soustružení: soustruh SV18R	nůž z RO s daným profilem vnitřní a vnější, měrky na seřízení nože

M 16x1,5 vnější	soustružení CNC: emco concep turn105	nůž s VBD vnější
M 16x1 vnitřní	válcování: soustruh SV18R	válcovací závitník, reverzní hlava, kontrolní kalibr
M20 vnější	válcování: soustruh SV18R	válcovací hlava
M20 vnitřní, vnější	elektroerozivní: Charmiles roboform 50	měděné elektrody vnitřní a vnější

ZÁVĚR

Práce je zaměřená na možnosti výroby závitů na SŠT. Úkolem práce bylo seznámení s nejčastěji používanými profily závitů, jejich značení a kreslení v technické dokumentaci, popsat metody výroby závitů a možnost použití konkrétních metod pro danou školu.

Možností výroby závitů, které jsou obsaženy v této práci, neobsahují všechny způsoby výroby závitů, ale je dán základní přehled těchto metod, který je dostačující. Podrobnější rozbor možností výroby by příliš přesahoval rámec této práce.

Na výrobu závitu je ve strojírenství kladen velký důraz, proto je třeba vždy možnosti jeho výroby zvážit a zvolit tu správnou technologii.

V produktivní výrobě je snaha zkracování výrobních časů a zvýšení přesnosti výroby, což umožňují moderní CNC obráběcí stroje.

Vzhledem k omezeným možnostem výroby závitů na SŠT je výuka zaměřena především na třískové obrábění na klasických strojích tak i na výukových CNC obráběcích strojích. Pro tuto bakalářskou práci byly vyrobeny vzorky některých druhů profilů závitů, stoupání a chodů. Vzorky byly vyrobeny: třískovým obráběním, válcováním, elektroerozivním obráběním.

Pro malou firmu v tomto případě se jedná o SŠT, po teorii uvedené v této práci, jejíž přehled je rozsáhlý bude následovat rozbor sestavení výrobních normativů a vnitropodnikových výkonů.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. [1.http://cs.wikipedia.org/wiki/Závit](http://cs.wikipedia.org/wiki/Závit)
2. LEINVEBER, J. a VÁVRA, P. Strojnické tabulky. 1.vyd. ALBRA pedagogické nakladatelství, 2003. 865s. ISNB 80-86490-74-2.
3. <http://www.google.cz/search?q=zobrazovanie%20z%C3%A1vitov&um=1&hl=cs&ndsp=18&ie=UTF-8&sa=N&tab=iw>
4. http://www.dashofer.cz/download/pdf/stp/11_strojni_soucasti_a_spoje.pdf?wa=W
5. JANYŠ, B. a RAFTL, K. Soustružník – Technologie pro 1.ročník OU a UŠ. 1. vyd. Praha: SNTL – nakladatelství technické literatury, 1968. 175 s. L13-C1-IV-2970-1.
6. AutoCAD 2007
7. BENEŠ, V., KLŮNA, J., ŠVERCL, J., VÁVRA, P. Dílenské tabulky. 1. vyd. Úvaly: ALBRA spol. s r. o., 2008. 880 s. ISBN 80-7361062-0
8. KLETEČKA, J., FOŘT, P. Technické kreslení. 1. vyd. BRNO: CP Books, a.s., 2005. 252 s. ISNB 80-251-0498-2
9. DLOUHÝ, M. Technologie obrábění vnějších závitů: Bakalářská práce. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta strojního inženýrství, 2008. 32 s. Vedoucí bakalářské práce doc. Ing. Jaroslav Prokop, CSc.
10. KOCMAN, Karel, PROKOP, Jaroslav. Technologie obrábění. Brno : Akademické nakladatelství CERM s.r.o., 2001. 270 s. ISBN 80-214-1996-2.
11. ZEMČÍK, O. Nástroje a přípravky pro obrábění-učební texty vysokých škol. BRNO: Akademické nakladatelství CERM s.r.o., 2002. 193 s.
12. ŠTULPA, M. CNC obráběcí stroje a jejich programování. 1. vyd. Praha: Technická literatura BEN, 2007. 128 s. ISBN 978-80-7300-207-7.
13. AB SANDVIK COROMANT - SANDVIK CZ s.r.o. Příručka obrábění - Kniha pro praktiky. Přel. M. Kudela. 1. vyd. Praha: Scientia s.r.o., 1997. 857 s. Přel. z: Modern Metal Cutting - A Practical Handbook. ISBN 91-972299-4-6.
14. ČECH, J., PERNÍKÁŘ, J., PODANÝ, K. Strojírenská metrologie. BRNO: Akademické nakladatelství CERM, s.r.o. 2005. 176 s.
15. NAREX Ždánice spol. s r.o. NAREX Ždánice spol. s r.o. [online]. [2006] [cit.2009-04-18]. Dostupný z WWW: <http://www.narexzd.cz/cz/index.php?option=com_content&task=view&id=17&Itemid=47>.
16. http://www.servo-drive.com/pohybove_trapezove_srouby.php
17. HUMÁR, A.: Technologie I – Technologie obrábění – 2. část. [online]. Studijní opory pro magisterskou formu studia. VUT v Brně, Fakulta strojního inženýrství, 2004. 95 s. [cit. 2008-3-18]. URL: <http://ust.fme.vutbr.cz/obrabeni/opory-save/TI_TO-2cast.pdf>.

18. HUMÁR, A. Materiály pro řezné nástroje. 1. vyd. Praha: MM publishing s. r. o., 2008. 240 s. ISBN 978-80-254-2250-2.
19. HUMÁR, A.: Technologie I – Základní metody obrábění – 1. část. [online]. Interaktivní multimediální text pro magisterskou formu studia. VUT v Brně, Fakulta strojního inženýrství, 2004. 17 s.[cit. 2008 – 3 – 10]. URL: <http://ust.fme.vutbr.cz/obrabeni/opory-save/zakl_met_obr/zakl_met_obr_1.pdf>.
20. PERNIKÁŘ, J., JAROŠOVÁ, J., KRUŽÍK, M. Metrologie-Návody do laboratorních cvičení. BRNO: VUT v BRNĚ, UST, studijní opory, 2003. S. 45
21. POLÁČKOVÁ, Naděžda. Výroba závitových děr v podélných tenkostěnných profilech (třískové obrábění versus tváření na principu třecího tepla). [s.l.], 2009. 31s, 4 přílohy. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta strojního inženýrství. Vedoucí bakalářské práce Ing. Milan Kalivoda.
22. Tm top-maschinen.de [online]. c2009 [cit. 2009-05-20]. Příklad použití metody Flowdrill. Dostupný z WWW: <G:\\BP moje\\dodat do bakalářky\\fliesmann\\index.htm>
23. <http://www.ribe.cz/gfs.htm>
24. http://www.noma.cz/informace/2_5.php
25. http://cad.spsnome.cz/tek/tek/05_spoje.pdf
26. <http://www.coromant.sandvik.com>
27. KOČMAN, K., PROKOP, J. Výrobní technologie II, obrábění Brno: Akademické nakladatelství CERM, s.r.o., 2002. 83 s.
28. CD_WinNC_SINUMERIK 840D_MILL,TURN_CZ-en 1844 C 2001-2.rar

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A SYMBOLŮ

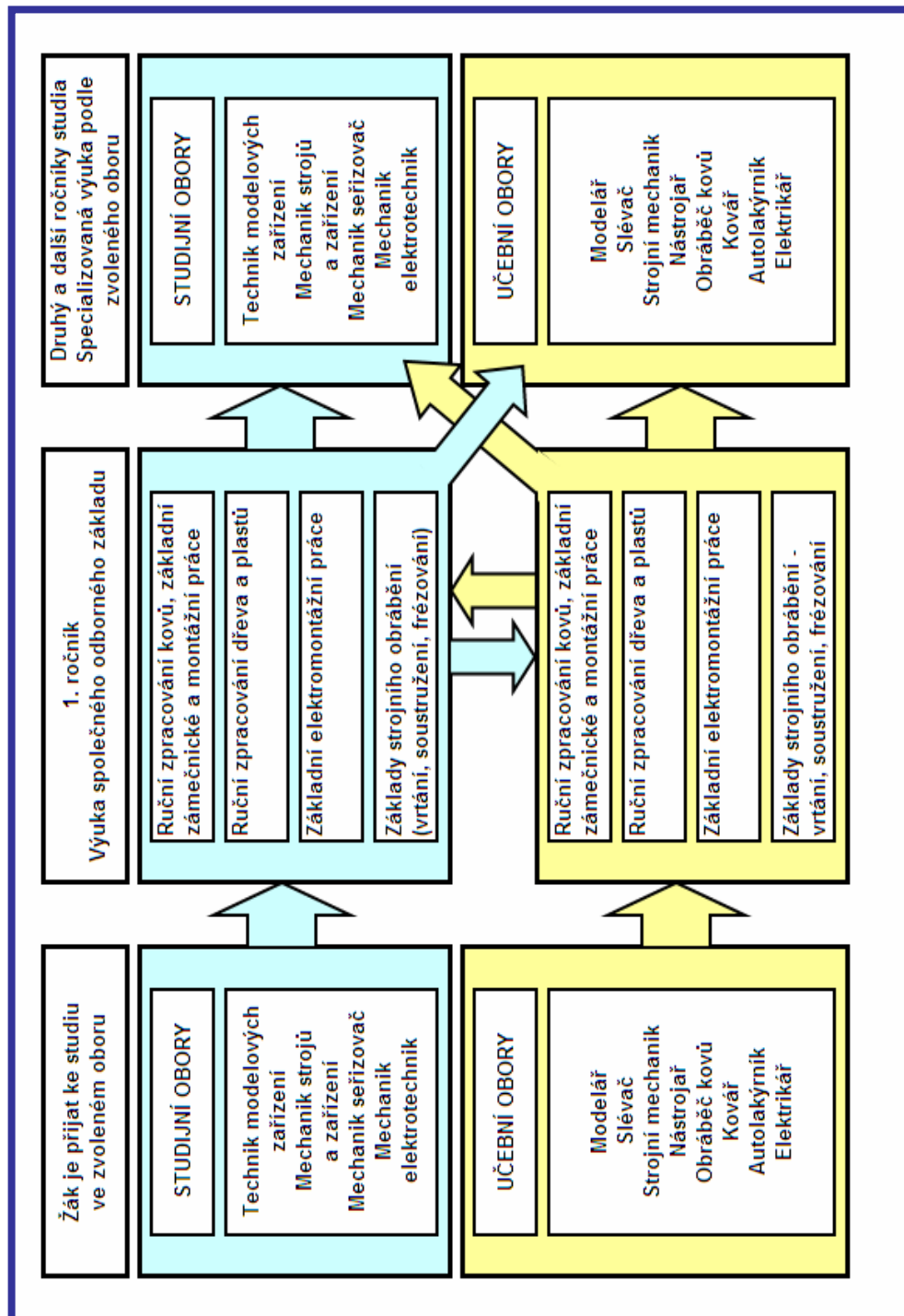
Zkratka/Symbol	Jednotka	Popis
HSS, RO		rychlořezná ocel
NC		numeric control
CNC		computer numeric control
ČSN		Česká státní norma
EN		Evropská norma
ISO		certifikace – systém managementu
PC		kontroly
MTS		počítač
Auto CAD		řídící systém
LH		kreslicí program
P _h		levý závit
a		stoupání závitu (šroubovice)
P		vrcholová vůle
SK		rozteč závitu
VBD		slinuté karbidy
M		výměnné břitové destičky
SI		metrický závit
P _r		systeme internationale
T _r		velikosti stoupání
n		lichoběžníkový rovnoramenný závit
D, d, D ₄		počet chodů závitu
D ₁ , d ₁ , d ₃		velký průměr závitu
s		malý průměr závitu
d ₂ , D ₂		stoupání
α		střední průměr závitu
B, γ		úhel profilu
ψ		úhly boků
R		úhel stoupání
H		zaoblení dna
H ₁		výška základního trojúhelníku
h ₃ , H ₄		nosná výška
c ₁		výška závitu
c ₂		seřiznutí závitu matice
		seřiznutí závitu šroubu

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1	Schéma organizace výuky na SŠT
Příloha 2	Zájem o studium na SŠT
Příloha 3	Vzdělávací koncepce školy
Příloha 4	Přehled některých metrických závitů
Příloha 5	Závity pro jemnou mechaniku.
Příloha 6	Whitworthův závit
Příloha 7	Trubkový závit
Příloha 8	Palcový závit pro všeobecné použití
Příloha 9	Ostré profily pro speciální použití (26)
Příloha 10	Ploché závit
Příloha 11	Lichoběžníkový závit nerovnoramenný
Příloha 12	Oblý závit
Příloha 13	Pancéřový závit
Příloha 14	Edisonův závit
Příloha 15	Závit pro šrouby do plechu
Příloha 16	Závity pro izolátory
Příloha 17	Fréza s VBD (11)
Příloha 18	Řezné kužele (15)
Příloha 19	Povlaky nástrojů (15)
Příloha 20	Značení držáků a VBD (11)
Příloha 21	Technické data Concept TURN, MILL 105
Příloha 22	Programové příkazy

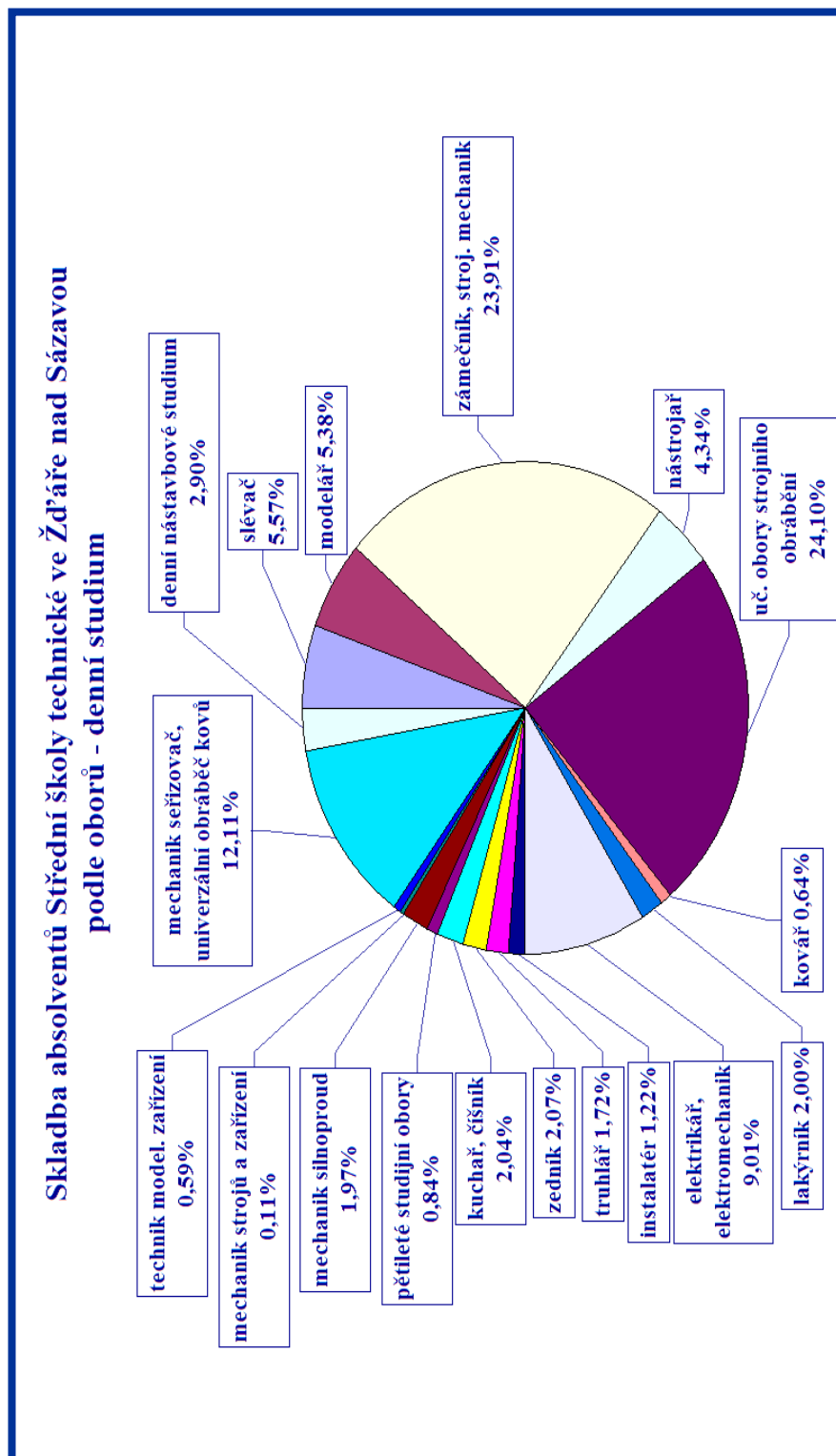
Příloha 1

Schéma organizace výuky na SŠT

Příloha 2

Zájem o studium na SŠT (vývoj počtu absolventů v letech 1953 – 2010)

Příloha 3

Vzdělávací koncepce školy

Hlavní zásady

- přizpůsobení obsahu učiva a potřebám podnikatelské sféry
- zavádění nejnovějších technických poznatků do výuky
- spolupráce se zaměstnavateli, hospodářskou komorou a úřadem práce při tvorbě vzdělávací koncepce školy a školních vzdělávacích programů
- spolupráce se školami podobného odborného zaměření

Profil absolventa

Absolvent strojíního oboru je po úspěšném vykonání maturitní zkoušky a příslušné praxi schopen se uplatnit ve strojírenské výrobě a dalších příbuzných oborech jako obsluha, seřizovač a programátor číslicově řízených obráběcích strojů, zařízení a výrobních linek. Je schopen kontrolovat, měřit obrobky a ošetřovat příslušné pracovní nástroje. Může působit ve střední technické funkci provozního charakteru.

Absolvent je vybaven těmito odbornými kompetencemi:

- ovládá práci s výpočetní technikou
- ovládá technický cizí jazyk (AJ, NJ)
- seřizuje a obsluhuje CNC obráběcí stroje
- vytváří řídicí programy pro CNC obráběcí stroje
- připravuje nástroje pro CNC obráběcí stroje
- navrhuje technologické postupy obrábění
- provádí kontrolu kvality provedené práce,
- používá různá měřicí zařízení potřebná při výrobě, kontrole a opravách
- vytváří technickou dokumentaci pomocí výpočetní techniky.

Uplatnění absolventů je směřováno hlavně do pracovních pozic, které vyžadují jak dobrou teoretickou přípravu, tak i odpovídající manuální zručnost.

Možnými uplatněními absolventů jsou:

- obsluha CNC obráběcích strojů
- seřizovač CNC obráběcích strojů
- programátor CNC obráběcích strojů
- technolog
- konstruktér
- zkušební technik, servisní technik CNC obráběcích strojů
- programátor řídicích systémů
- provozní technik
- školící technik aj.

Příloha 4

Přehled některých metrických závitů (2)

Pokračování

Rozměry v mm

Jmenovitý průměr závitu		Rozteč <i>P</i>	Průměry závitu				Jmenovitý průměr závitu		Rozteč <i>P</i>	Průměry závitu			
řada 1	řada 2		<i>d</i> = <i>D</i>	<i>d</i> ₂ = <i>D</i> ₂	<i>d</i> ₁ = <i>D</i> ₁	<i>d</i> ₃	řada 1	řada 2		<i>d</i> = <i>D</i>	<i>d</i> ₂ = <i>D</i> ₂	<i>d</i> ₁ = <i>D</i> ₁	<i>d</i> ₃
	14,5	1,5 1 0,75 0,5	14,500 14,500 14,500 14,500	13,526 13,850 14,013 14,175	12,876 13,417 13,688 13,959	12,660 13,273 13,580 13,887	25		0,75 0,5	25,000 25,000	24,513 24,675	24,188 24,459	24,080 24,387
								25,5	0,5	25,500	25,175	24,959	24,887
15		0,75 0,5	15,000 15,000	14,513 14,675	14,188 14,459	14,080 14,387	26		1 0,75 0,5	26,000 26,000 26,000	25,350 25,513 25,675	24,917 25,188 25,459	24,773 25,080 25,387
	15,5	0,5	15,500	15,175	14,959	14,887		26,5	0,5	26,500	26,175	25,959	25,887
	16,5	0,5	16,500	16,175	15,959	15,887	27		0,5	27,000	26,675	26,459	26,387
17		0,75 0,5	17,000 17,000	16,513 16,675	16,188 16,459	16,080 16,387		27,5	0,5	27,500	27,175	26,959	26,887
	17,5	0,75 0,5	17,500 17,500	17,013 17,175	16,688 16,959	16,580 16,887	28		0,75 0,5	28,000 28,000	27,513 27,675	27,188 27,459	27,080 27,387
	18,5	0,5	18,500	18,175	17,959	17,887		28,5	0,5	28,500	28,175	27,959	27,887
	19	1,5 1 0,75 0,5	19,000 19,000 19,000 19,000	18,026 18,350 18,513 18,675	17,376 17,917 18,188 18,459	17,160 17,773 18,080 18,387		29	0,75 0,5	29,000 29,000	28,513 28,675	28,188 28,459	28,080 28,387
								29,5	0,5	29,500	29,175	28,959	28,887
	19,5	0,5	19,500	19,175	18,959	18,887	30		0,5	30,000	29,675	29,459	29,387
	20,5	1 0,5	20,500 20,500	19,850 20,175	19,417 19,959	19,273 19,887		30,5	0,5	30,500	30,175	29,959	29,887
	21	1,5 1 0,75 0,5	21,000 21,000 21,000 21,000	20,026 20,350 20,513 20,675	19,376 19,917 20,188 20,459	19,160 19,773 20,080 20,387		31	1,5 0,75 0,5	31,000 31,000 31,000	30,026 30,513 30,675	29,376 30,188 30,459	29,160 30,080 30,387
								31,5	0,5	31,500	31,175	30,959	30,887
	21,5	0,5	21,500	21,175	20,959	20,887	32		1 0,75 0,5	32,000 32,000 32,000	31,350 31,513 31,675	30,917 31,188 31,459	30,773 31,080 31,387
	22,5	0,5	22,500	22,175	21,959	21,887		32,5	0,5	32,500	32,175	31,959	31,887
	23	1,5 1 0,75 0,5	23,000 23,000 23,000 23,000	22,026 22,350 22,513 22,675	21,376 21,917 22,188 22,459	21,160 21,773 22,080 22,387		33	0,5	33,000	32,675	32,459	32,387
								33,5	0,5	33,500	33,175	32,959	32,887
	23,5	0,5	23,500	23,175	22,959	22,887		34	1,5 1 0,75 0,5	34,000 34,000 34,000 34,000	33,026 33,350 33,513 33,675	32,376 32,917 33,188 33,459	32,160 32,773 33,080 33,387
24		0,5	24,000	23,675	23,459	23,387							
	24,5	0,5	24,500	24,175	23,959	23,887		34,5	0,5	34,500	34,175	33,959	33,887

Příloha 5

Závity pro jemnou mechaniku(2)

Označení metrického závitu o průměru $d = 32$ mm s jemnou roztečí $P = 1$ mm:

M 32 × 1

Označení metrického závitu o průměru $d = 70$ mm, tříchodý závit s roztečí $P = 1$ mm a stoupáním $P_h = 3$ mm:

M 70 × 3 (P1)

Rozměry v mm

Jmenovitý průměr závitu		Rozteč <i>P</i>	Průměry závitu				Jmenovitý průměr závitu		Rozteč <i>P</i>	Průměry závitu					
řada 1	řada 2		<i>d</i> = <i>D</i>	<i>d</i> ₂ = <i>D</i> ₂	<i>d</i> ₁ = <i>D</i> ₁	<i>d</i> ₃	řada 1	řada 2		<i>d</i> = <i>D</i>	<i>d</i> ₂ = <i>D</i> ₂	<i>d</i> ₁ = <i>D</i> ₁	<i>d</i> ₃		
3,5		0,5	3,500	3,175	2,959	2,887	9		0,35	9,000	8,773	8,621	8,571		
4		0,35	4,000	3,773	3,621	3,571	9,5	1	9,500	8,850	8,417	8,273			
		0,25	4,000	3,838	3,729	3,693			0,75	9,500	9,013	8,688	8,580		
4,5		0,35	4,500	4,273	4,121	4,071			0,5	9,500	9,175	8,959	8,887		
		0,25	4,500	4,338	4,229	4,193			0,35	9,500	9,273	9,121	9,071		
5		0,35	5,000	4,773	4,621	4,571	10		0,35	10,000	9,773	9,621	9,571		
		0,25	5,000	4,838	4,729	4,693	10,5	1	10,500	9,850	9,417	9,273			
		0,35	5,500	5,273	5,121	5,071			0,75	10,500	10,013	9,688	9,580		
5,5		0,25	5,500	5,338	5,229	5,193			0,5	10,500	10,175	9,959	9,887		
		0,35	6,000	5,773	5,621	5,571			11	0,35	11,000	10,773	10,621	10,571	
6		0,25	6,000	5,838	5,729	5,693	11,5	1			11,500	10,850	10,417	10,273	
		6,5	0,75	6,500	6,013	5,688					5,580	0,75	11,500	11,013	10,688
0,5	6,500		6,175	5,959	5,887	0,5					11,500	11,175	10,959	10,887	
0,35	6,500		6,273	6,121	6,071	12			0,35	12,000	11,773	11,621	11,571		
0,25	6,500		6,338	6,229	6,193		12,5	1,5		12,500	11,526	10,876	10,660		
7		0,35	7,000	6,773	6,621					6,571	1	12,500	11,850	11,417	11,273
		0,25	7,000	6,838	6,729					6,693	0,75	12,500	12,013	11,688	11,580
	7,5	0,75	7,500	7,013	6,688	6,580			0,5	12,500	12,175	11,959	11,887		
		0,5	7,500	7,175	6,959	6,887	13	1,5		13,000	12,026	11,376	11,160		
		0,35	7,500	7,273	7,121	7,071				1	13,000	12,350	11,917	11,773	
		0,25	7,500	7,338	7,229	7,193				0,75	13,000	12,513	12,188	12,080	
8		0,35	8,000	7,773	7,621	7,571			0,5	13,000	12,675	12,459	12,387		
		0,25	8,000	7,838	7,729	7,693	13,5	1,5		13,500	12,526	11,876	11,660		
	8,5	1	8,500	7,850	7,417	7,273				1	13,500	12,850	12,417	12,273	
		0,75	8,500	8,013	7,688	7,580				0,75	13,500	13,013	12,688	12,580	
		0,5	8,500	8,175	7,959	7,887			0,5	13,500	13,175	12,959	12,887		

Příloha 6

Whitworthův závit

Patří k nejstarším ostrým závitům. Od metrického závitu se liší tím, že je udáván palcovou mírou (1 anglický palec = 1" = 25,4 mm). Stoupání závitu lze vyhledat v tabulkách závitů. Nejčastěji se udává počet závitů na 1" délky šroubu (matice) z něhož lze vypočítat stoupání závitu.

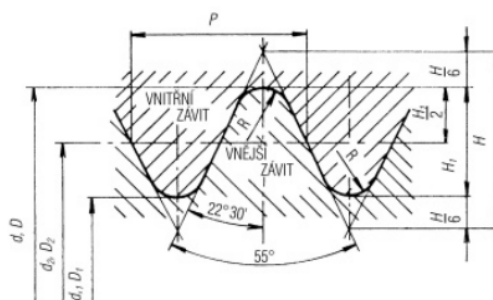
Stoupání závitu (3):

$$S = \frac{1''}{Z} \quad (6.1)$$

S stoupání závitu

Z počet závitů

Whitworthův závit byl jedním z prvních, pro které byla vytvořena závitová soustava, kterou sestavil výrobce nástrojů ve Spojeném království Whitworth. V průběhu 20. století byl tento závit nahrazen závitěm metrickým, stále se však používá v Británii a Austrálii. U nás a v ostatních evropských státech se tento závit používá zřídka např. (fotografické stativy W $\frac{1}{4}$ a W $\frac{3}{8}$) a na opravy¹.

Obr. 2.9 Profil Whitworthova závitu (3)

V praxi se také využívá Whitworthův jemný závit, tento závit má vnější průměry odstupňované v milimetrech.

Whitworthův závit se tedy vyskytuje ve více variantách a to: British standard Whitworth (BSW), British standard Fine Thread (BSF) – jemný závit, American Unified Coarse – jako BSW s mírně odlišným profilem, British standard Cycle (BSC) – užívá se u jízdních kol¹.

U nás se stále užívá bicyklových palcových závitů a trubkových závitů, které mají stejný profil, ale zcela jiné rozměry.

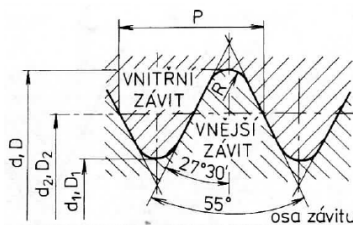
Příloha 7 (1/3)

Trubkový závit

Ve své podstatě je to jemný druh Whitworthova závitu. Profil je stejný jako Whitworthův závit, akorát je odlišen počtem závitů a to tak, že na 1" je jich více. Stoupání tohoto je tedy dáno počtem závitů na délku jednoho palce.

Trubkové závity rozlišujeme na vnitřní válcové nebo vnější válcové a vnější kuželové. Označení trubkového válcového závitu je velké písmeno „G“ s příslušnou hodnotou vnitřní světlosti trubky v palcích. Např. G2 znamená, že na trubce vnitřní světlosti 2" (50,8 mm) je vyříznut trubkový závit. Velký průměr závitu 59,614 mm a malý průměr 56,656 mm.

Trubkový válcový závit nemá těsnící účinek, proto je také označován dle ČSN ISO 228-1 (01 4033) „Trubkový závit pro spoje netěsnící na závitu“.

Obr. 2.10 Profil závitu pro spoje netěsnící na závitech (7)

U těchto vnějších závitů jsou stanoveny dvě třídy přesnosti:

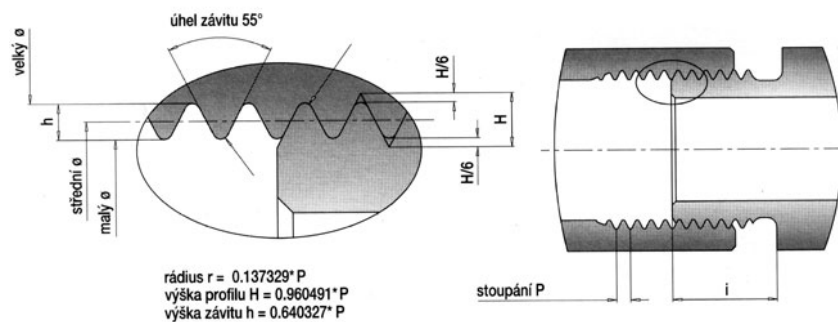
A – pouze záporné úchytky stejné velikosti jako hodnoty tolerancí pro vnitřní závity

B – hodnoty tolerancí jsou dvojnásobné oproti třídě A

Volba třídy přesnosti je vždy závislá na podmínkách použití závitu.

Dle ČSN EN ISO 228 se jedná o závity vnitřní a vnější válcové, jejich použití je určené pro mechanické připojení fitinek, kohoutů, ventilů atd.²

Těsnosti se u těchto závitů dosahuje stlačením dvou těsnících ploch, kde je použito vhodné těsnění²¹.

Obr. 2.11 Trubkový závit pro závitové spoje netěsnící v závitu (21)

Příloha 7 (2/3)

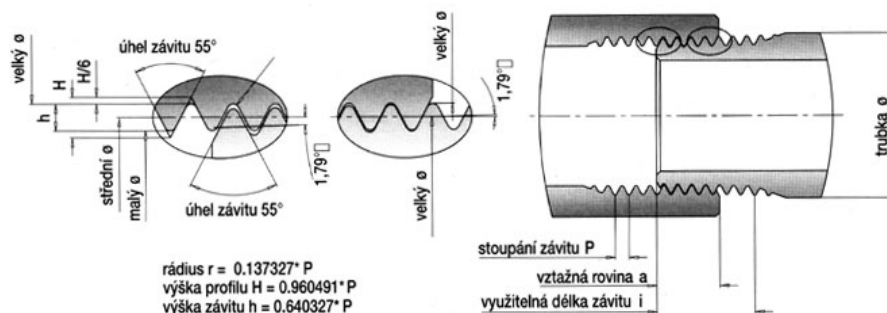
Obr. 2.12 Těsnění závitu pomocí těsnění

Toto spojení patří mezi snadno rozebíratelné spoje např. při přerušení potrubí, kdy je zapotřebí vsadit např. kohout, odvzdušňování radiátoru apod.

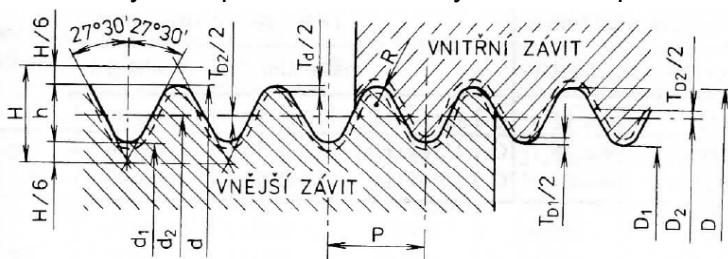

Obr. 2.13 Možnosti použití těsnění

Vnější kuželový závit na trubce má kuželovitost **1:16**. Tento závit se dělá na kuželových koncích trubek, kde je třeba zaručit těsnost spoje²¹.

Obr. 2.14 Trubkový závit pro závitové trubky s těsnícím prostředkem (21)

Obr. 2.15 Profil závitu pro spoje těsnící na závitech (7)

Značení kuželového závitu vnějšího je velké písmeno „R“ a příslušná číselná hodnota vnitřního průměru trubky v palcích např. R 1½.

Vnitřní kuželový závit je označen „Rc“ a příslušná hodnota v palcích vnitřní světlosti např. Rc 1½.

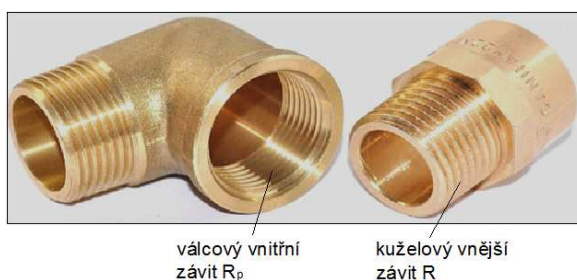
Vnitřní trubkový závit válcový pro spoje, kde je těsnosti spoje dosahováno na závitech, je označení „Rp“⁷.

Příloha 7 (3/3)

Obr. 2.16 Vnitřní a vnější závit

Spojení těchto závitů je možné kombinovat a to např. Rc/R1 nebo Rp/R1.

Obr. 2.17 Kombinace spojení různých závitů

Průměr tohoto závitu se mění v závislosti již na zmíněné kuželovitosti od jeho konce (1:16). Základní normalizované rozměry jsou uvedeny dle ČSN ISO 7-1 viz. příloha č. 4. Tyto rozměry jsou uváděny ve stanovené vzdálenosti od konce trubky².

Velmi často se využívá spojení, kdy vnitřní průměr je válcový (fitinek) a vnější je kuželový (vyříznut na trubce). Tyto závitů se využívají při montáži potrubí. Spojení se provádí pomocí fitinek, které jsou utěsněny konopím nebo PTFE páskou. Spojení je hůře rozebíratelné, proto při úpravách a opravách rozvodu potrubí se s výhodou využívá trubkový spoj netěsnící na závitech, neboť toto spojení je snadno rozebíratelné a tím je zaručena snadná výměna součástí.

Obr. 2.18 Utěsnění závitu

Příloha 8

Palcový závit pro všeobecné použití

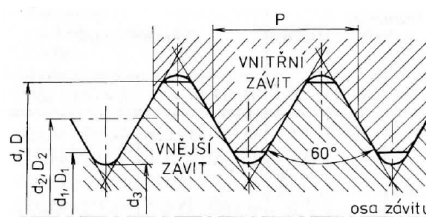
Unifikovaný palcový závit, jehož profil je stejný jako u metrického dle normy ISO 68 s vrcholovým úhlem 60° , ostatní rozměry jako je průměr a stoupání jsou dány v palcové míře dle ISO 725.

Tento druh závitu je převážně používán v anglosaských zemích společně s Whitworthovým.

Z historického hlediska byl tento závit schválen v roce 1948 normalizační společností Kanady, USA a Anglie. Konečný návrh byl schválen v roce 1960.

Základní řada unifikovaných závitů má označení dle ČSN „UN“.

Další označení je: UNC – coarse – hrubý, UNF – fine – jemný
UNEF – extra fine – zvláště jemný – řady s jemnou roztečí
UNS – řady se stálou roztečí

Obr. 2.19 profil palcového závitu (6j)

Značení a rozměry závitu jsou platné pro všechny země s palcovým systémem.

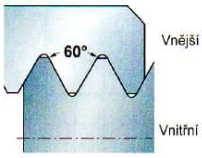
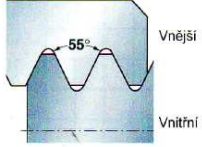
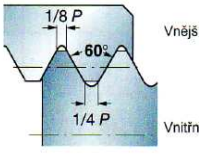
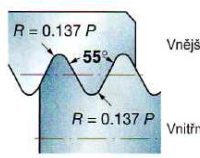
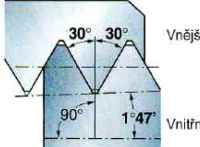
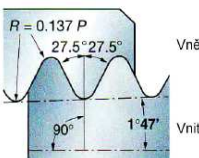
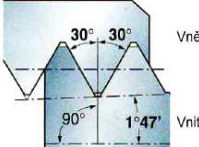
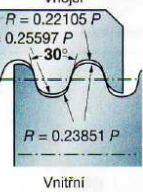
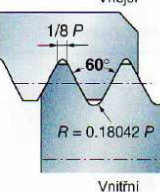
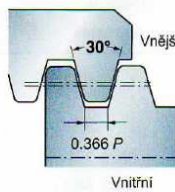
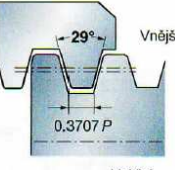
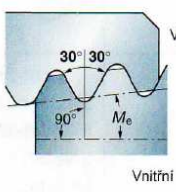
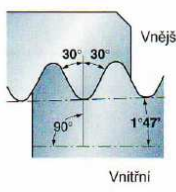
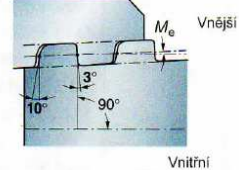
Zásadní změny oproti Whitworthovu závitu:

profil je 60° a Whitworth 55°

závit do rozměru UN $\frac{1}{4}$ " byly stanoveny v pravidelné řadě, proto nejsou označeny zlomkem, ale čísly (0 – 12). Z nich odpovídá rozměru a stoupáním Whitworthovu závitu pouze No 5 ($\frac{1}{8}$). Od UN $\frac{1}{4}$ " jsou rozměry závitů shodné s Whitworthovým.

Příloha 9

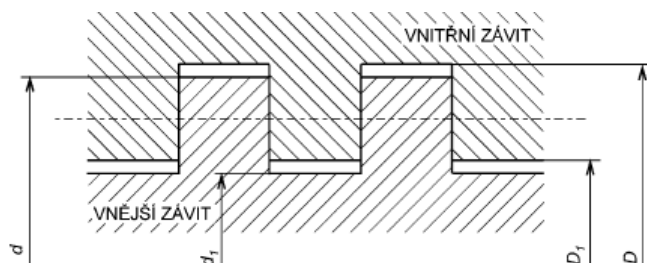
Ostré profily pro speciální použití (26)

K všeobecnému použití ve všech oborech strojírenství.	K všeobecnému použití ve všech oborech strojírenství.	Trubkové fitinky a spojky pro plyn, vodu a odpadní vody.	Trubkové závit pro vedení páry, plynu a vody.
Ostrý závit V 60° Ostrý závit V 55° 	ISO MM UN 	Whitworthův NPT Kužel 1:16 	BSPT Kužel 1:16 NPTF Kužel 1:16
Všeobecné spojky pro inženýrský průmysl a železniční účely.	Závity v leteckém a kosmickém průmyslu.	Lichoběžníkové závit pro přenos pohybu.	Ropa a plyn.
DIN 405 	MJ, UNJ 	ISO Lichoběžníkový ACME STUB-ACME 	Kužel API V-0.038R, V-0.040, V-0.050 API Kužel 1:16 (Oblý) API BUT Nový VAM, VAM

Příloha 10

Plochý závit

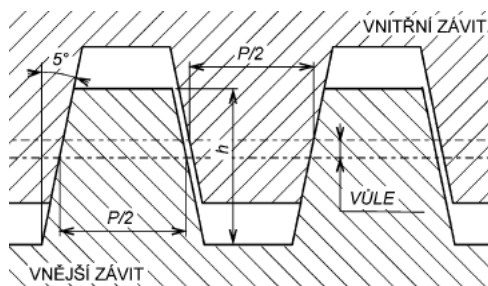
Profil tohoto závitu je nejčastěji čtvercový

Obr. 2.20 Čtvercový profil (4)

Tento závit byl dříve velice často využíván na pohybových šroubech. U těchto závitů je obtížné vymezit vůli mezi šroubem a maticí, tak se tohoto závitu dnes využívá jen zřídka. Nevýhodou je také jeho nepřesnost a špatné třecí vlastnosti při používání. Z toho důvodu není tento závit normalizován. Výrobu závitu lze provádět pouze podle výkresové dokumentace, kde musí být zakreslena část závitu v řezu a jeho potřebné rozměry musí být okótovány⁴.

Z profilu čtvercového závitu je odvozen v USA používaný závit modifikovaný s úhlem profilu 10° (modified square thread), který se však spíše blíží lichoběžníkovým závitům viz.obrázek⁴.

Obr. 2.21 Modifikovaný profil čtvercového závitu (4)

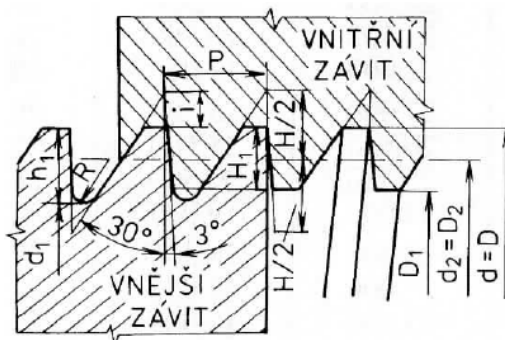
Příloha 11

Lichoběžníkový závit nerovnoramenný

Lichoběžníkové nerovnoramenné závity byly dříve nazývány jako pilovité. Tyto závity se využívají jen pro velmi namáhané šrouby a to tam, kde díla působí stále v jednom směru např. u vřeten šroubových lisů, zvedáků, hnací šrouby apod.

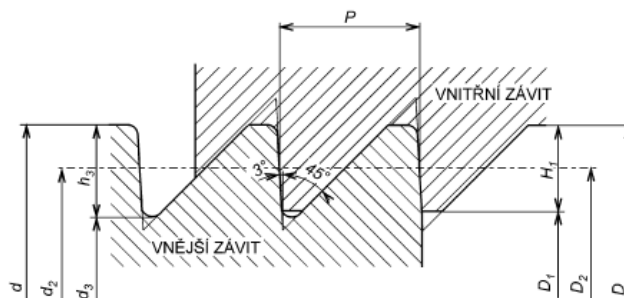
Lichoběžníkové nerovnoramenné závity jsou normalizovány dle ČSN 01 4062, značení tohoto závitu je velké „S“ s příslušnou hodnotou průměru, počtem chodů a roztečí „P“ např. S 48x8.

Vrcholový úhel je 33° s tím, že opěrná šroubová plocha je skloněná pod úhlem 3° a protilehlá šroubová plocha pod úhlem 30° .

Obr. 2.26 Lichoběžníkový profil nerovnoramenný (7)

V některých případech, kde namáhání je vyšší, se používá zesílený nerovnoramenný lichoběžníkový závit s úhly sklonu boků 45° a 3° .

Obr. 2.27 Lichoběžníkový profil nerovnoramenný zesílený (4)

U některých výrobců se můžeme setkat i s tím, že používají profil s úhlem sklonu jednoho boku 0° .

Výhodou nerovnoramenného závitu oproti rovnoramennému je vyšší pevnost a menší ztráty třením.

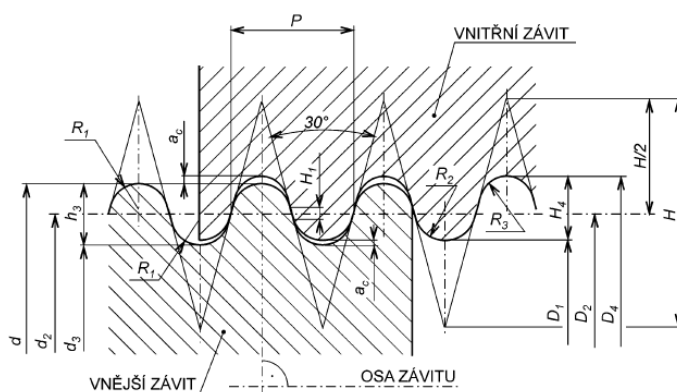
Příloha 12

Oblý závit

Tento závit také patří k normalizovaným závitům. Základním profilem tohoto závitu je trojúhelník s vrcholovým úhlem 30° , jehož vrchol i dno jsou zaobleny.

Oblý závit má velkou opěrnou plochu a používá se ho zejména u vřeten pohybových šroubů z šedé litiny, u vřeten ocelových jsou použity tam, kde jsou závity vystaveny působení nečistot (prach, písek, koroze apod.) a také u šroubů, kde ostré hrany závitu jsou ohroženy neopatrným zacházením⁴.

Oblé závity mají velkou opěrnou plochu, proto jsou také vhodné pro přenos rázových sil (např. šroubovky železničních vozidel, hadicové spojky, vřetena některých armatur apod.). Oblé závity se dle ČSN 014037 DIN 405 značí se „Rd“ s příslušnou hodnotou průměru např. Rd 30⁷.

Obr. 2.28 Profil oblého závitu (4)

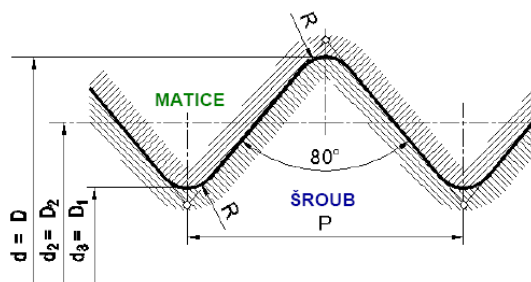
Oblý závit se také využívá pro trubkové spojky pro potravinářský průmysl a požární účely.

Příloha 13

Pancéřový závit

Tento závit je podobný metrickému s tím, že se liší velikostí vrcholového úhlu a ten je 80° a také zaoblenými vrcholy tvořícího trojúhelníku.

Označení závitu je „P“ a velikost příslušného průměru např. $D = 18,6 \text{ mm}$ je označený P11. Počet závitu se udává na délku 1" např. P7 má 20 závitů na délku jednoho palce²⁵.

Obr. 2.29 Profil pancéřového závitu (25)

Označení závitu je také zvláštní, nevztahuje se na vnitřní a vnější průměr ocelové elektroinstalační trubky, na které je závit vyříznut. Do trubky bývala vložena papírová trubka jako izolace a podle jejího vnitřního průměru v milimetrech je odvozeno označení tohoto palcového závitu.

Pancéřový závit je normalizovaný dle ČSN 014035, používá se pro spojování ochranných (pancéřových) trubek pro elektrické vodiče a v kabelových průchodkách²⁵.

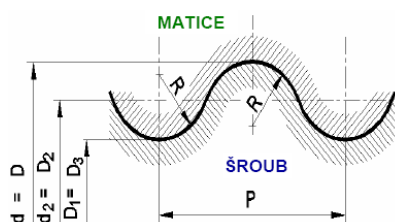

Obr. 2.30 kabelové průchodky s pancéřovým závitem (25)

Příloha 14

Edisonův závit

Edisonův závit také patří mezi normované závity a to dle ČSN 01 4038. Profil závitu je zaoblen, je tvořen z kruhových oblouků, proto nemá ostré hrany. Označení závitu je „E“ s příslušným průměrem závitu např. E27, což odpovídá $D = 26,51 \text{ mm}$. Původně byl závit palcový postupně se však přešlo na rozměry v milimetrech²⁵.

Obr. 2.31 Edisonův profil (25)

Příklady označení: E 5,5 – kontroly chodu

E 10 – „trpasličí“ (ruční svítilny)²⁵

E 14 – „miňon“ (pro malá svítidla)²⁵

E 27 – standardní velikost (klasické žárovky výbojky)²⁵

E 33 – hlavice keramických pojistek DIZED²⁵

E 40 – „goliáš“ (výbojky)²⁵

Obr. 2.32 Použití Edisonova závitu (25)

Edisonův závit je využíván v elektrotechnice a to na patice žárovek. Výhodou tohoto závitu je, že je samosvorný a tak se nepovoluje ani při velkém střídání teplot. Výroba je prováděna velkosériově a to lisováním dle příslušných průměrů použití.

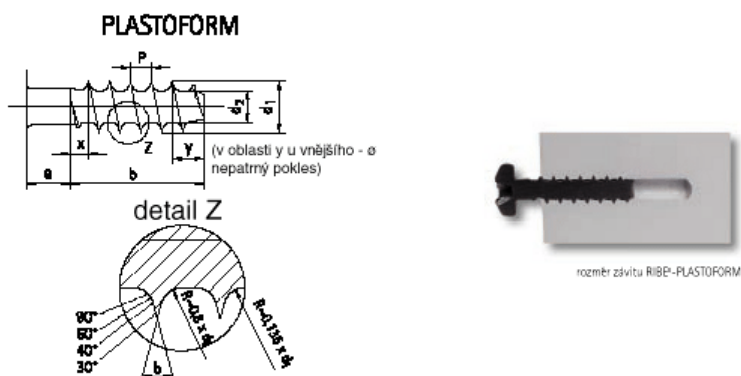
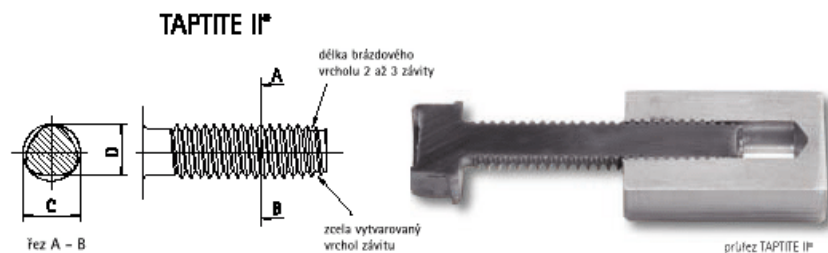
Příloha 15

Závit pro šrouby do plechu

Závity pro šrouby do plechu, plastů atd. jsou uvedeny v EN ISO 1478. Ve většině případů je profil závitu ostrý. Pro přímá šroubová spojení se většinou používá metrický profil závitu, což nám umožňuje při případné výměně použít metrický šroub²³.

Závit v plechu je vytvořen šroubem, který bude součást spojovat.

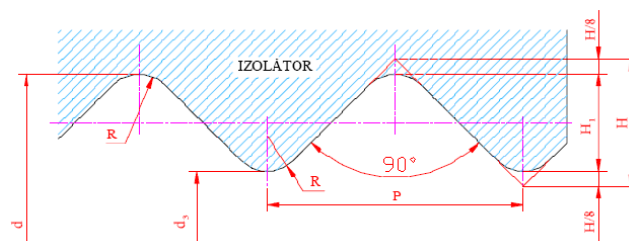
Některé typy profilu závitu jsou na následujících obrázcích.

Příloha 16

Závity pro izolátory

Jedná se o vnitřní závit na izolátory, základní profil závitu je rovnoměrný trojúhelník a vrcholovým úhlem 90° .

Obr. 2.35 Profil vnitřního závitu pro izolátory (25)

Používá se na porcelánové izolátory, má normalizovanou jen jednu velikost stoupání $P = 4,233 \text{ mm}^{25}$.

Příloha 17

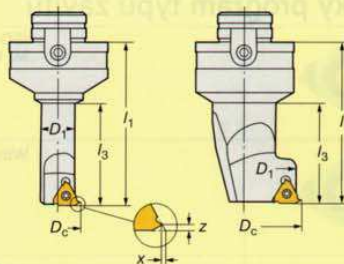
Fréza s VBD (11)

Závitová fréza T-MAX U-Lock

R331.96

Obráběcí stroje: všechny NC stroje
Materiál: všechny druhy
 Rozměry x a Z viz Informace pro objednávku VBD v katalogu Soustružnické nástroje, C-1000:5.

I_1 = programovací délka

Typ stopky	Objednací kód							Velikost VBD ¹⁾	Náhradní díly			
		I_1	I_3	D_c	D_1	Velikost spojky Varilock			Klíč	Šroub	Šroub VBD	Klíč
	R331.96-12V50-16AA	80,31	50,31	24,10	17	50	16		5631 010-01	3212 010-257	5513 020-09	416.1-864
	R331.96-30V50-16AA	80,31	50,31	60,04	52	50	22		5631 010-01	3212 010-257	5513 020-17	416.1-864
	R331.96-15V50-22AA	98,5	63,5	31,50	22	50	22					
	R331.96-31V50-22AA	80,5	50,5	62,8	52	50	22					

¹⁾ VBD se objednávají vzvlášť. Viz katalog Soustružnické nástroje, C-1000:5.

Příklad objednávky: 2 ks R331.96-12V50-16AA

VBD, které se používají: Vnější závit

L166.0G-16

Vnitřní závit

L166.0G-22

R166.0L-16

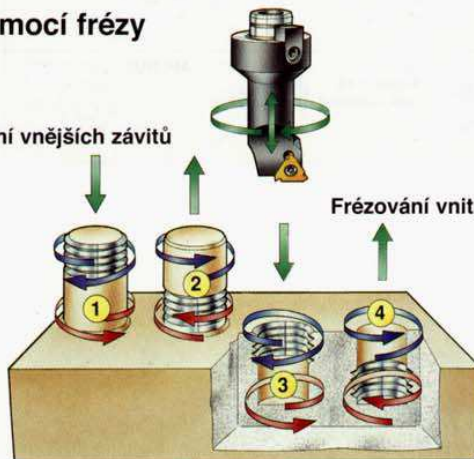
R166.0L-22

Frézování závitů pomocí frézy T-MAX U-Lock

Frézování vnějších závitů

Frézování vnitřních závitů

① VBD typ L166.0G

Pravý závit
 Posuv ve směru hodinových ručiček
 Frézování směrem dolů

Levý závit
 Posuv proti směru hodinových ručiček
 Frézování směrem dolů

② VBD typ L166.0G

Pravý závit
 Posuv proti směru hodinových ručiček
 Frézování směrem vzhůru

Levý závit
 Posuv ve směru hodinových ručiček
 Frézování směrem vzhůru

③ VBD typ R166.0L

Pravý závit
 Posuv ve směru hodinových ručiček
 Frézování směrem dolů

Levý závit
 Posuv ve směru hodinových ručiček
 Frézování směrem dolů

④ VBD typ L166.0L

Pravý závit
 Posuv ve směru hodinových ručiček
 Frézování směrem vzhůru

Levý závit
 Posuv ve směru hodinových ručiček
 Frézování směrem vzhůru

Příloha 18

Řezné kužele (15)

Tvar Form Form	Stoupání Thread Steigung	χ_r	Drážky Flutes Nuten	Převážné použití Recommended application Anwendungsbereich
A	6 ÷ 8	5°	přímé drážky straight flutes gerade Nuten	krátké průchozí otvory short through holes kurze Durchgangsbohrungen
B	3,5 ÷ 6	8°	přímé drážky s lamačem straight flutes with spiral point gerade Nuten mit Schälanschnitt	průchozí otvory v materiálech tvořících střednědlouhou a dlouhou třísku through holes in medium or long chipping materials Durchgangsbohrungen in mittel- bzw. langspanenden Werkstoffen
C	2 ÷ 3	15°	přímé nebo šroubové drážky straight or spiral flutes gerade oder gedrahte Nuten	neprůchozí nebo průchozí otvory v materiálech tvořících krátkou třísku blind or through holes in short chipping materials Grundlöcher sowie für Durchgangsbohrungen in kurzspanenden Werkstoffen
D	3,5 ÷ 5	8°	přímé nebo šroubové drážky straight or spiral flutes gerade oder gedrahte Nuten	neprůchozí otvory s možností dlouhého výběhu závitu nebo průchozí otvory blind holes with thread exit or through holes Grundlöcher mit langem Gewinde-Auslauf sowie für Durchgangsbohrungen
E	1,5 ÷ 2	23°	přímé nebo šroubové drážky straight or spiral flutes gerade oder gedrahte Nuten	neprůchozí otvory s velmi krátkým výběhem závitu blind holes with short thread exit Grundlöcher mit sehr kurzem Gewinde-Auslauf

Velikost podbroušení řezného kužele je závislá na obráběném materiálu. Ovlivňuje stálost rozměrů řezaného závitu.

Všeobecně platí pro úhel hřbetu řezného kužele rozsah $\alpha_p = 1^\circ$ až 5° .

Úhel hřbetu řezného kužele je měřený na poloviční délce řezného kužele ($l_4/2$).

Depends on material of the workpiece and influences on size of the cut thread and it is measured at the middle of the lead chamfer.

$\alpha_p = 1^\circ$ to 5° .

Der Hinterschliff des Anschnittes ist eine werkstoffabhängige Grösse, welche die Masshaltigkeit des geschnittenen Gewindes beeinflusst.

Im Allgemeinen gilt für den Anschnitt-Rückenfreiwinkel der Bereich $\alpha_p = 1^\circ$ bis 5° .

Der Anschnitt-Rückfreiwinkel wird an der halben Anschnittlänge ($l_4/2$) gemessen.

U tvaru řezného kužele B (závitníky s přímou drážkou a lamačem třísek) je úhel lamače třísek γ_{fa} v podstatě závislý na poměru stoupání závitu k průměru jakož i na řezné geometrii závitníku.

Zpravidla platí rozsah $\gamma_{fa} = 8^\circ$ až 18° .

Část závitníku za lamačem třísek má přímé drážky.

Úhel lamače třísek je měřený na poloviční délce řezného kužele ($l_4/2$)

The angle of lead chamfer form B depends mainly on the proportion of the pitch to the thread diameter, as well as the tap cutting geometry and it is measured at the middle of the lead chamfer $l_4/2$.

$\gamma_{fa} = 8^\circ$ to 18° .

Bei Anschnitt-Form B (Schälanschnitt) ist der Schälanschnittwinkel γ_{fa} im wesentlichen vom Verhältnis der Steigung zum Durchmesser sowie von der Schneidengeometrie des Gewindebohrers abhängig.

In der Regel gilt der Bereich $\gamma_{fa} = 8^\circ$ bis 18° .

Der an den Schälanschnitt anschliessende Teil des Gewindebohrers ist geradegenutzt.

Der Schälanschnittwinkel γ_{fa} wird an der halben Anschnittlänge ($l_4/2$) gemessen.

Příloha 19

Povlaky nástrojů (15)

TiN

Nitrid titanu / Titanium nitride / Titannitrid

Zlatožlutá barva / Gold colour / Goldgelbfarbe

V PVD procesu je při 500 °C dosahován povlak o tloušťce 2-4 µm a mikrotvrdosti 2300 HV. Tento povlak má dobré kluzné vlastnosti a účinně zvyšuje odolnost povrchu nástroje proti abrazivnímu a adhezivnímu opotřebení. Tento jednovrstvý povlak lze použít až do teploty 600 °C.

TiCN

Karbonitrid titanu / Titanium carbonitride / Titancarbonitrid

Modrošedá barva / Blue-grey colour / Blaugraufarbe

V PVD procesu je při 500 °C dosahován povlak o tloušťce 2-4 µm a mikrotvrdosti 3000 HV. Tento povlak je vysoce odolný proti opotřebení. Nízký součinitel tření chrání před vznikem studených svarů. Tento vícevrstvý gradovaný povlak lze použít až do teploty 400 °C.

FNT

Balinit® Futura Nano Top

Fialovošedá barva / Violet-grey colour / Violetgraufarbe

V PVD procesu je při 500 °C dosahován povlak o tloušťce 3-5 µm a mikrotvrdosti 3300 HV. Optimalizovaný poměr tvrdosti a vnitřního prnutí vrstvy povlaku zvyšuje stabilitu řezných hran nástrojů. Vynikající tepelná a chemická odolnost spolu s vynikajícími kluznými vlastnostmi umožňují zvyšování výkonu u vysoce zatěžovaných operací. Tento nanostrukturovaný povlak lze použít až do teploty 900 °C.

HL

Balinit® Hardlube

Tmavošedá barva / Dark grey colour / Dunkelgraufarbe

V PVD procesu je při 500 °C dosahován povlak o tloušťce 3-5 µm a mikrotvrdosti 3300 HV. Vysoká tvrdost a tepelná odolnost vrstvy TiAlN chrání řezné plochy účinně proti opotřebení, zatímco vynikající kluzné a mazací vlastnosti vrstvy WC/C zajišťují hladký odvod třísek. Výsledkem je vyšší výrobní jistota díky spolehlivému, reprodukovatelnému chování při použití. Tento vícevrstvý lamelární povlak lze použít až do teploty 800 °C.

OX

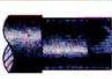
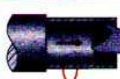
Oxidace / Oxidation / Oxidieren

Tmavošedá barva / Dark grey colour / Dunkelgraufarbe

Při chemicko-tepelném procesu ve speciálním zařízení je na povrchu zahřátých nástrojů působením suché páry a tlaku vytvářena vrstva oxidu železa. Tato vrstva oxidu zvyšuje ořezavost ostří, zvyšuje odolnost proti korozi, zlepšuje mazání nástroje.

Příloha 20(1/2)

Značení držáků a VBD (11)

1	2	3	4
Způsob upínání	Způsob obrábění	Směr řezu	Způsob provedení
C 	E vnější 	R - pravý vnější 	- běžné
P 	I vnitřní 	vnitřní 	X univerzální
M 		L - levý vnější 	
S 		vnitřní 	

1	2	3		4	5	6	7	8
S	E	R	-	X	2525	M	16	1

5
Rozměry držáku (mm)
vnější obrábění 2525 25 x 25 mm
vnitřní obrábění 1416 14 mm - výška 16 mm - průměr

7
Velikost destičky
d [mm]
9,525 16
12,70 22

6

Celková délka

	l_i [mm]
H	100
J	110
K	125
L	140
M	150
N	160
P	170
Q	180
R	200
S	250
T	300
U	350
V	400
W	450
X	Spec.
Y	500

8
Úhel λ naklopení destičky
0°
1°
2°
Stanoví se v závislosti na stoupání závitu a průměru obráběné součásti dle diagramu č. 1.

Příloha 20(2/2)

Značení VBD (11)

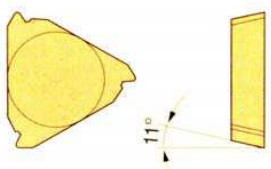
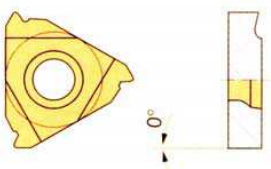
SYSTÉM
OZNAČENÍ

ISO

[1] TVAR DESTIČKY	[2] ÚHEL HŘBETU	[3] DĚLKA ŘEZNÉ HRANY	[4] VNĚJŠÍ - VNITŘNÍ
	 P	 	vnější
T	 N	16 22	9,525 12,7
			vnitřní N

1	2	3	4	5	6	7
T	P	16	E	R	175	M

[5] PROVEDENÍ DESTIČKY	[6] STOUPÁNÍ ZÁVITU	[7] PROFIL ZÁVITU
pravé	stoupání závitu	M metrický 60° ISO
R		W whitworth 55°
levé		G trubkový válcový
L	s x 100	RA obly DIN 20400
	počet závitů na palec x 100	RD obly DIN 405

[2]	● ÚHEL HŘBETU
P	N

Příloha 21 (1/4)

Technické data Concept TURN, MILL 105

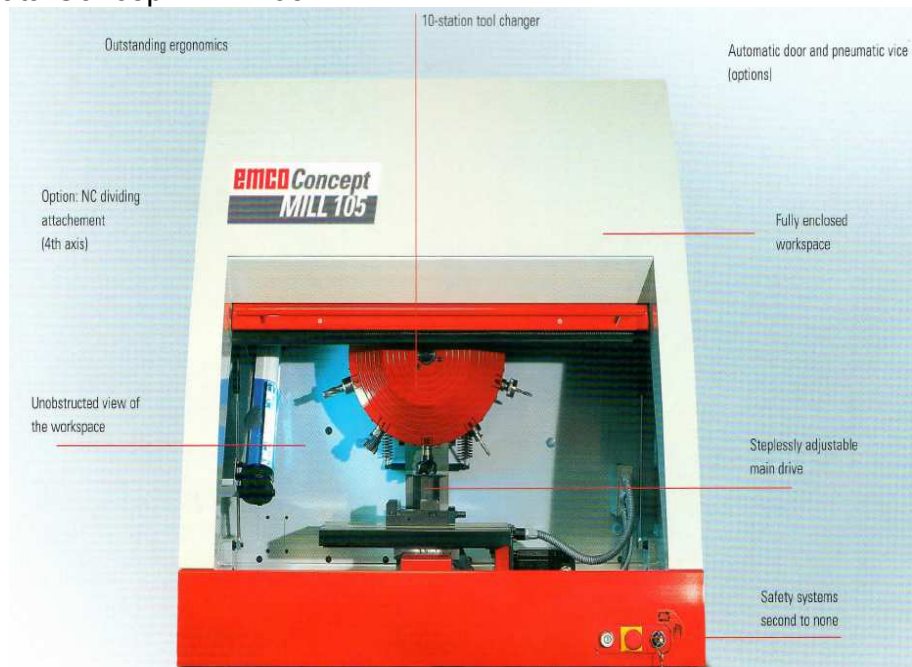
Příloha 21(2/4)

Technické data Concept TURN 105

Technical Data	Concept TURN 55	Concept TURN 105
Working area		
Distance between centers	335 mm (13.19")	236 mm (9.29")
Swing over bed	130 mm (5.12")	180 mm (7.09")
Traverse paths X/Z	48/236 mm (1.89/9.29")	55/172 mm (2.17/6.77")
Max. work-piece size for chuck parts with tailstock	Ø 52 mm (Ø 2.05")	Ø 75 mm (Ø 2.95")
Max. turning length for chuck parts with tailstock	215 mm (8.46")	121 mm (4.76")
Main spindle		
Spindle bore	Ø 16 mm (Ø 0.63")	Ø 20.5 mm (Ø 0.81")
Bearing diameter	grooved ball bearing Ø 30 mm (Ø 1.18")	taper roller bearing Ø 45 mm (Ø 1.77")
Main drive		
Asynchronous AC motor, power	0.75 kW (1.01 hp)	1.9 kW (2.55 hp)
Speed range	120–4 000 rpm	150–4 000 rpm
Feed drives	step motor	step motor
Positioning variation acc. to VDI 3441 (X axis)	0.006 mm (0.00024")	0.005 mm (0.0002")
Positioning variation acc. to VDI 3441 (Z axis)	0.008 mm (0.00031")	0.005 mm (0.0002")
Rapid traverse in X/Y/Z	2 m/min (78.74 ipm)	5 m/min (196.85 ipm)
Max. feed force in X/Z	1 000 N (224.8 lbs)	2 000 N (449.6 lbs)
Tool system	programmable tool turret	programmable tool turret
Number of tool holding fixtures	8	8
Tool holding fixture	works standard	works standard
Shaft height and width for external tools	12 x 12 mm (0.47 x 0.47")	12 x 12 mm (0.47 x 0.47")
Support bore for internal tools	Ø 10 mm (Ø 0.39")	Ø 16 mm (Ø 0.63")
Driven tools		
Number of tool holding fixtures		
Power		
Max. torque		
Speed range		
C axis		
Resolution		
Rapid speed		
Max. torque		
Tailstock		
Sleeve stroke	35 mm (1.38")	120 mm (4.72")
Quill diameter	22 mm (0.87")	35 mm (1.38")
Lubrication device		
Guideways	oil lubrication	central oil lubrication
Main spindle	lifetime grease lubrication	lifetime grease lubrication
Electrical connection		
Power supply	115/230 V, 50/60 Hz	230 V, 50/60 Hz
Connection load of the machine	0.85 kVA	2.3 kVA
Max. pre-fuse of the machine	12 A	16 A
Safety devices		
Fully enclosed working area, axis overtravel		
Limit switches, door limit switch,		
Emergency-off switch	CE-complaint	CE-complaint
Dimensions		
Center height above floor	320 mm (12.6")	267 mm (10.51")
Machine dimensions (L x D x H)	840 x 695 x 400 mm (33.07 x 27.36 x 15.75")	1 135 x 1 100 x 1 030 mm (44.69 x 43.31 x 40.55")
Weight	85 kg	350 kg

Příloha 21 (3/4)

Technické data Concep MILL 105

Příloha 21 (4/4)

Technické data Concep MILL 105

Technical Data	Concept MILL 55	Concept MILL 105
Working area		
Traverse paths X/Y/Z	190/140/260 mm (7.48/5.51/10.24")	200/150/250 mm (7.87/5.91/9.84")
Effective Z-stroke	120 mm (4.72")	150 mm (5.91")
Milling spindle		
Bearing, front bearing	taper roller bearing Ø 35 mm (Ø 1.38")	spindle bearing Ø 40 mm (Ø 1.57")
Milling table		
Clamping surface (L x W)	420 x 125 mm (16.54 x 4.92")	420 x 125 mm (16.54 x 4.92")
Max. table load	10 kg	10 kg
T-stations: number/width/distance	2/11 mm/90 mm (2/0.43"/3.54")	2/11 mm/90 mm (2/0.43"/3.54")
Main drive		
Asynchronous AC motor, power	0.75 kW (1.01 hp)	1.1 kW (1.48 hp)
Speed range	150–3500 rpm (14 000 rpm)	150–5000 rpm
Feed drives	step motor	step motor
Positioning variation acc. to VDI 3441 (X axis)	0.006 mm (0.00024")	0.005 mm (0.0002")
Positioning variation acc. to VDI 3441 (Y axis)	0.006 mm (0.00024")	0.005 mm (0.0002")
Positioning variation acc. to VDI 3441 (Z axis)	0.008 mm (0.00031")	0.005 mm (0.0002")
Rapid traverse in X/Y/Z	2 m/min (78.74 ipm)	5 m/min (196.85 ipm)
Max. feed force in X/Y/Z	800/800/1 000 N (179.84/179.84/224.8 lbs)	2 000/2 000/2 400 N (449.6/449.6/539.52 lbs)
Tool system	Pickup-system/manual	drum turret with directional logic
Number of tool holding fixtures	8/0	10
Tool holding fixture	similar DIN 2079, SK 30	similar DIN 2079, SK 30
Tool tensioning	automatic/manual	automatic
Max. tool weight	1 kg	0.7 kg
Max. tool diameter	40/60 mm (1.57/2.36")	55 mm (2.17")
Max. tool length	75/100 mm (2.95/3.94")	50 mm (1.97")
C axis/NC dividing attachment		
Resolution	0,03°	0,03°
Max. speed	8 rpm	8 rpm
Max. feed torque	42 Nm (30.9 ft/lbs)	42 Nm (30.9 ft/lbs)
Lubrication device		
Guideways	oil lubrication	central oil lubrication
Main spindle	lifetime grease lubrication	lifetime grease lubrication
Electrical connection		
Power supply	115/230 V, 50/60 Hz	230 V, 50 /60 Hz
Connection load of the machine	0.85 kVA	1.4 kVA
Max. pre-fuse of the machine	12 A	16 A
Safety devices		
Fully enclosed working area, axis overtravel		
Limit switches, door limit switch,		
Emergency-off switch	CE-complaint	CE-complaint
Dimensions		
Machine dimensions (L x D x H)	960 x 1000 x 980 mm (37.8 x 39.37 x 38.58")	1 135 x 1 100 x 1 100 mm (44.69 x 43.31 x 43.31")
Weight	app. 20 kg	400 kg

Příloha 22(1/3)

Programové příkazy

PŘÍKAZ	VÝZNAM
G0	rychloposuv
G1	posuv
G2	kruhová interpolace ve směru hodinových ručiček
G3	kruhová interpolace proti směru hodinových ručiček
CIP	kruhová interpolace přes mezibod
G4	prodleva
G9	přesné najetí - působí v jedné větě
G17	interpolační rovina XY
G18	interpolační rovina XZ
G19	interpolační rovina YZ
G25	ohraničení minimálního pracovního pole, ohraničení počtu otáček
G28	ohraničení maximálního pracovního pole, ohraničení počtu otáček
G33	závit s konstantním stoupáním
G331	vtání závitu
G332	zpětný pohyb při vtání závitu
G40	vypnout kompenzaci poloměru nástroje
G41	zapnout kompenzaci poloměru nástroje vlevo
G42	zapnout kompenzaci poloměru nástroje vpravo
G53	zrušení nastavitelného posunutí nulového bodu - působí v jedné větě
G54-G57	nastavitelné posunutí nulového bodu
G500	zrušení nastavitelného posunutí nulového bodu
G505-G599	nastavitelná posunutí nulového bodu
G80	zpomalení rychlosti, přesné najetí
G801	jemné přesné najetí
G802	hrubé přesné najetí
G803	znovu zapnout, je-li dosaženo požadované hodnoty
G83	řezání závitu bez synchronizace
G84	režim řízení dráhy
G841	režim řízení dráhy s programovaným přejezdem
G70	programování v palcích
G71	programování v mm
G90	absolutní programování
G91	přírůstkové programování
G94	posuv v mm/min nebo Inch/min
G95	posuv v mm/ot nebo Inch/ot
G96	konstantní řezná rychlost
G97	zrušení konstantní řezné rychlosti
G110	programování v polárních souřadnicích, vztažených k naposled najeté poloze
G111	programování v polárních souřadnicích, vztažených k aktuálnímu nulovému bodu souřadného systému
G112	programování v polárních souřadnicích, vztažených k poslednímu platnému pólu
G140	měkké najetí a odjetí
G141	najetí popř. odjetí zleva
G142	najetí popř. odjetí zprava

Příloha 22 (2/3)

Programové příkazy

PRIKAZ	VYZNAM
G143	směr najetí příp. odjetí v závislosti na relativní poloze od počátečního popř. koncového bodu ke směru tangenty
G147	najetí po přímce
G148	odjetí po přímce
G247	najetí po čtvrtkružnici
G248	odjetí po čtvrtkružnici
G340	prostorové odjetí a najetí (základní nastavení)
G341	najetí a odjetí v rovině
G347	najetí po půlkružnici
G348	odjetí po půlkružnici
G450	najetí na konturu a odjetí
G451	najetí na konturu a odjetí

PRIKAZ	VYZNAM
M0	programový stop
M1	volitelný stop
M2	konec programu
M3	start vřetena (ZAP) ve směru hod. ručiček
M4	start vřetena (ZAP) proti směru hod. ručiček
M5	stop vřetena (VYP)
M6	výměna nástroje (musí být v samostatné větě)
M8	start chlazení (ZAP)
M9	stop chlazení (VYP)
M10	dělicí přístroj - zapnout zpevnění (ZAP)
M11	dělicí přístroj - vypnutí zpevnění (VYP)
M17	konec podprogramu
M25	otevřít upínací zařízení/strojní svěrák
M26	zavřít upínací upínací zařízení/strojní svěrák
M27	pootočení dělicího přístroje
M30	konec hlavního programu
M70	polohování vřetena s řízenou polohou
M71	zapnout ofukování (ZAP)
M72	vypnout ofukování (VYP)

Příloha 22(3/3)

Programové příkazy

PŘÍKAZ	VÝZNAM
CYCLE 71	čelní frézování
CYCLE 81	vrtání, navrtávání
CYCLE 82	vrtání, čelní zahloubení
CYCLE 83	vrtání hlubokých děr
CYCLE 84	řezání závitů závitníkem bez délkové kompenzace
CYCLE 840	řezání závitů závitníkem s délkovou kompenzací
CYCLE 85	vyvrtávací cyklus 1
CYCLE 86	vyvrtávací cyklus 2
CYCLE 87	vyvrtávací cyklus 3
CYCLE 88	vyvrtávací cyklus 4
CYCLE 89	vyvrtávací cyklus 5
CYCLE 90	frézování závitů
HOLES 1	otvory v řadě
HOLES 2	otvory na kružnici
LONGHOLE	dlouhlé drážky na kružnici
POCKET 1	frézování pravoúhlé kapsy kapsy
POCKET 2	frézování kruhové kapsy
POCKET 3	frézování pravoúhlé kapsy
POCKET 4	frézování kruhové kapsy
SLOT 1	drážky na kružnici
SLOT 2	kruhová drážka